

Utformning av vård-och omsorgsboende Särskilt boende

Version	Datum	Revision/Beskrivning	Författare
1	2021-07-15	Ramprogram/riktlinje	Kristin Norrgård
3	2024-02-14	Ramprogram/riktlinje	Kristin Norrgård

Diarienummer:	KS
Handläggare:	
Dokumentägare:	Kristin Norrgård
Beslutad av:	KS
Datum för beslut:	2022-01-18
Giltighetsperiod:	2022-01-18- 2024-01-31

Bild nr 1 Allrum med gul soffgrupp

Innehåll

Inledning	4
Syfte och mål.....	4
Byggprocessens steg	5
Ansvar och organisation.....	5
Uppföljning och revidering	5
Lagstiftning, riktlinjer och förutsättningar	6
Generellt om begrepp och boendialternativ	6
Pandemin har påverkat behoven av att se över inner/utemiljöer på särskilda boenden.....	7
Vård-och omsorgsboende för äldre.....	8
Planlösning	9
Tillgänglighet	9
Färgsättning och inredning.....	9
Följande rums/lokalfunktioner ska finnas på varje boende.....	10
Entré – ute	10
Trafikangöring.....	11
Varuintag/leveransmottagning	12
Cykelparkering	13
Parkering	14
Avfallshantering/Soprum	14
Entré-inne.....	15
Hiss (i förekommande fall)	16
Trapphus (i förekommande fall)	16
Gemensam tvättstuga på varje avdelning.....	17
Städförråd.....	18
Förråd/förvaring	18
Kök.....	19
Sparum	20
Anhörigrum/vilrum	20
Desinfektions-/sköljrum.....	21
Vardagsrum.....	22
Allrum	23
Matsal.....	22
TV/musikrum.....	24
Korridorer.....	24
Lägenheter.....	26

Dubblettlägenhet eller parbolägenhet	28
Badrum.....	29
Lokaler för personal.....	32
Omklädningsrum.....	33
Konferensrum.....	33
Personalrum och personaltoalett	33
Kontor/enhetschef	34
Kopiator/posthantering.....	34
Kontor/ sjuksköterska.....	34
Läkemedelsförråd.....	34
Kontor/administratör	35
Kontor omvårdnadspersonal	35
Utemiljön.....	36
Funktionsbeskrivningar mark och utemiljö	39
Balkonger/takterrasser.....	43
Funktionsbeskrivning belysning	44
Funktionsbeskrivning brandsäkerhet	45
Funktionsbeskrivning data/tele	48
Funktionsbeskrivning fönster och dörrar	49
Funktionsbeskrivning golv.....	50
Funktionsbeskrivning inbrottskydd	51
Funktionsbeskrivning säkerhet.....	52
Funktionsbeskrivning lås och skalskydd.....	53
Trygghetslarm, internt larmsystem	55
Lagar och krav.....	56
Övriga krav.....	59
Ljus/belysning.....	59
Ljud.....	59
Ventilation.....	60
Värme/klimat.....	60
IT/tel/data.....	60
Teknikrum.....	61
Vatten.....	61
Ramper.....	61
Utåtagerande personer.....	62
Referenser/Litteraturtips.....	63

Inledning

År 2019–2020 gjordes en genomlysning av särskilda boendeplatser i samarbete med Vård-och omsorg, AFAB (Arvika fastigheters AB) och Sweco. Syftet var att få en genomlysning av kommunens särskilda boenden för äldre med avseende på standard och tillgänglighet och att få ett underlag för en långsiktig plan av Särskilda boendeformer när det gäller antalet platser och nyttjande av lokaler.

Arvika kommun har i dag, 2021, totalt 247 boendeplatser i äldreboenden varav 143 är för personer med demenssjukdom och 104 är somatiska platser. Boendena är fördelade över hela kommunen. Totalt beräknas behovet av platser i vård- och omsorgsboenden öka från cirka 247st år 2021 till 260 platser år 2025 och omkring 320 platser år 2035. Det innebär att det behövs ytterligare cirka 10–15 platser till år 2025 och 70–75 platser till år 2035 jämfört med idag.

Ett antal av Arvika kommuns äldreboenden är omoderna och klarar inte dagens krav på en fullvärdig bostad i kombination med en god arbetsmiljö, strängare hygien-och livsmedelskrav.

Flera av fastigheterna har byggts om både en och två gånger för att anpassas till nya krav/riktlinjer. Några av fastigheterna är i bättre skick än andra men de flesta boendena har stort behov av uppfräschning och ombyggnationer i större och mindre format för att anpassas till dagens höga krav på basala hygienrutiner, livsmedelshantering, arbetsmiljö och medicinsk säkerhet.

Ett antal av de nuvarande boenden har begränsningar i sina utformningar/design med trångboddhet och avsaknaden av olika typer av gemensamhetsutrymmen. En fungerande salutogen miljö för personer med demenssjukdom bygger på ett nära samarbete över flera yrkesgränser, arkitekter, projektledare med specifika kunskaper om åldrandet och demens, belysningsexperter, förvaltare, omvårdnadspersonal, osv. Viktigt att kvalitetssäkra vårdmiljöer utifrån metoden EBD, Evidensbaserad design.

Riktlinjen beskriver generella principer och krav på lokaler för särskilda boenden i Arvika kommun. Riktlinjen ska ses som vägledande och underlätta arbetet med ny-och ombyggnation i projekterings-och produktions skedet. Detaljutformning diskuteras specifikt för varje objekt.

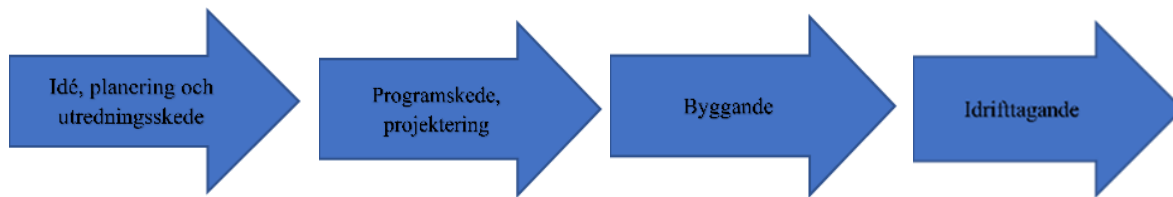
Befintliga vård- och omsorgsboenden ska, om det är ekonomiskt försvarbart och praktiskt möjligt, ges motsvarande kvalitétéer som gäller för nybyggnation. Ett alternativ kan vara att ersätta gamla lokaler med nya som svarar mot bättre krav på funktionalitet och kostnadseffektivitet.

Syfte och mål

Ramprogrammet ska effektivisera kommande förändringar i fastighetsbeståndet, genom riktlinjer vid planeringen av nya äldreboenden och vid ombyggnader i det befintliga beståndet. Det ska vara ett hjälpmedel för att garantera en jämförbar standard i stadens äldreboenden.

Målet med riktlinjerna är att samla erfarenheter och lagstiftning för att underlätta för förvaltare, projektörer, vård-och omsorg och byggare.

Byggprocessens steg

Under idéstadiet analyseras behovet av renovering alternativt nybyggnation. Ska mynna ut i ett beslutsunderlag med beskrivning av syfte och mål med lokalförändringen, omfattningen av projektet, nyttan för verksamheten ur ett brukarperspektiv, ett ekonomiskt perspektiv och ett arbetsmiljöperspektiv.

När alla beslut är tagna gällande en större renovering alternativt en nybyggnation tar projekteringen över och här ligger detta ramprogram till grund för hela projekteringen. Ramprogrammet ska lämnas till alla som ingår i byggprojektet: tekniska konsulter, arkitekter, byggföretag mfl. Använd gärna CQB- I instrumentet för att få fram en tydlig målbild för projektet.

En dålig genomförd planering och projektering leder ofta till låg kvalitet, missnöje hos de olika användarna, förseningar och högre kostnader under många år.

Utvärdering

En granskning och utvärdering ska göras av hela byggnaden inom ett år efter att den är tagen i bruk. Granskningen ska utgå från alla användares perspektiv.

Ansvar och organisation

Verksamheten vård-och omsorg har huvudansvaret för dokumentet men den fortlöpande dialogen med övriga inblandade verksamheter är avgörande för att säkerställa den fortsatta utvecklingen av riktlinjerna.

Uppföljning och revidering

Riktlinjerna ska revideras en gång vart annat år av representanter från vård-och omsorg samt Arvika Fastighetsbolag AB. Aktuell forskning, nya kunskaper samt erfarenhetsåterföring ska användas vid revisionen.

Revideringarna ska förankras med berörda förvaltningar och revideringstillfället dokumenteras. Riktlinjerna beslutas i Utskottet för vård och omsorg.

Lagstiftning, riktlinjer och förutsättningar

Verksamheten och husens utformning styrs bland annat av:

- Socialtjänstlagen
- Hälso- och sjukvårdslagen
- Arbetsmiljölagen
- Kommunallagen
- Patientlagen
- Plan- och bygglagen
- Hyreslagen
- Boverkets byggregler
- Livsmedelslagen
- Miljöbalken
- Brandlagstiftning
- Föreskrifter från Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Boverket
- Politiska beslut i kommunfullmäktige och kommunstyrelsen
- Tekniska Krav och Anvisningar

Generellt om begrepp och boendialternativ

Kommunen ansvarar för medborgare som av olika skäl har behov av vård- och omsorgsboende. Boendemiljön ska vara utformad så att den underlättar för dessa personer att leva så självständigt som möjligt.

Olika typer av boende i Arvika kommun

- Ordinärt boende, den enskilde bor i lägenhet eller villa i kommunen.
- Seniorboende, oftast för en viss åldersgrupp. Boendet har en förhöjd tillgänglighet. Ansökan görs hos Arvika Fastighetsbolag AB.
- Servicehus, tillgänglighetsanpassat boende där hyresgästen kan få insatser utifrån beviljat bistånd. Ansökan till boende på servicehus sker via kommunens biståndsavdelning.
- Särskilda boenden/vård- och omsorgsboenden enligt socialtjänstlagen eller lagen av stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Ansökan till denna typ av boende sker via kommunens biståndsavdelning.

Vård- och omsorgsboende

Vård- och omsorgsboende är till för dem som behöver en bostad med särskilt stöd med möjlighet till kvarboende livet ut. Vård och omsorgsboende regleras i Boverkets byggregler verksamhetsklass 5b.

Boendet ska vara tryggt och attraktivt för att svara mot dessa behov. Bostäderna ska utformas med utgångspunkt från människornas faktiska behov och uppfattning om vad som är betydelsefullt för

egen upplevd trygghet och hemkänsla. Vård- och omsorgsboende är den enskildes hem och ska inte upplevas som en institution.

Särskilda boenden måste vara utformade med högteknologiska och innovativa lösningar för personer med särskilda behov. Ett boende som tar hänsyn till detta underlättar och förenklar vardagen för hyresgästen som då kan vara mer självständig en längre period i livet. Oavsett fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsnedsättningar ska de boende stimuleras till egna aktiviteter och boenden måste innehålla utrymmen och resurser för att möjliggöra detta.

Samma vårdhygieniska principer vad gäller smittspridning ska tillämpas som för vården i övrigt.

Boendet består av den egna lägenheten samt gemensamma delar där hyresgästerna kan delta i aktiviteter, umgås och äta tillsammans. En hemlik och lugn miljö eftersträvas för att såväl boende som närstående ska känna tillhörighet.

Konstnärlig utsmyckning är av stor vikt och ska i möjligaste mån arbetas in i boendet.

Rökning är tillåten inom den egna lägenheten och därmed ställs särskilda krav på brandsäkerheten.

Boendet ska vara integrerat med annan bostadsbebyggelse och ligga mycket centralt oavsett om boendet ligger i staden eller på landsbygden. Närhet till samhällsservice liksom kommersiell och kulturell service är viktig, likaså närbeläget grönområde. Placeringen bidrar till att hyresgästerna blir en aktiv del av samhället. Vid icke centrala placeringar får verksamheten stora logistikproblem vad gäller transporter mm vid olika typer av aktiviteter.

Boendet ska ligga på plan mark och ha en utemiljö anpassad för hyresgästerna.

Vård- och omsorgsboendet är förutom ett boende också en arbetsplats och därmed behöver arbetsmiljölagstiftningens krav uppfyllas.

Pandemin har påverkat behoven att se över inner/utemiljöer på särskilda boenden

Pga ökade hygienkrav och nuvarande trångboddhet på landets äldreboenden har följande behov framkommit:

- fler förråd
- bättre tvättstugor
- bättre hantering och förvaring av arbetskläder i anslutning till omklädningsrum
- Behov av toalett i entréer för att förenkla handhygien vid besök.
- Fler gemensamhetsutrymmen för att kunna hålla avstånd
- Tvättmaskin och torktumlare i alla brukares lägenheter, minskar risk för smitta
- Större, ev fler personalytor för att kunna hålla avstånd
- Flera ingångar till avdelningar- en som används vid smitta (ej anv huvudentrén)
- Sophantering: hygien-och arbetsmiljöproblem. Beakta sopsugar som sorterar.

Vård- och omsorgsboende för äldre

Relationen mellan lägenhetsytor, gemensamma ytor och övriga ytor har stor betydelse för hur driftkostnaden fördelas och för hur anläggningen kan bemannas. En god totalekonomi för både fastighetsförvaltning och verksamhet ska alltid eftersträvas. Relationerna mellan investerings- och byggkostnaderna i relation till personalkostnaderna är särskilt viktiga i den personalintensiva äldreomsorgen. En god utformning av byggnaden kan minska de totala kostnaderna på lång sikt.

Planlösning

Generellt gäller att boendemiljön ska ha mycket god tillgänglighet, vara överblickbar och lättorienterad. Det ska vara lätt att förflytta sig självständigt in och ut ur huset oavsett funktionsnedsättningar. Enkla rumssamband, breda korridorer med generösa ljusinsläpp eftersträvas. Funktionerna ska också vara estetiskt tilltalande och ge en känsla av hemmiljö. Lokalerna behöver vara välfungerande för både personal och hyresgäster.

Ur arbetsmiljö- och hygiensynpunkt är det betydelsefullt att rum och funktioner placeras i lämplig följd. Transporter av mat och sopor behöver studeras, likaså flöden till och från sköljrum och tvättstugor. Det är av stor vikt att personalen får en god ergonomisk arbetsmiljö i hela boendet.

Gemensamma utrymmen ska vara centralt belägna och planeras så att de boende kan överblicka sin miljö och lära känna den. Lägenheterna ska vara lätta att möblera och utformade så hyresgästen får en tydlig rumsuppfattning. Såväl lägenheter som gemensamma sällskapsutrymmen ska betraktas som hemmiljö.

Särskilt boende för äldre är en boendeform för äldre människor med omfattande behov av vård och omsorg. Vi måste därför ta särskilda hänsyn till de krav som åldrande och sjukdom ställer på funktion och användning. De utformningslösningar man väljer måste också fungera för många olika användare, ibland under en kort period, ibland under lång tid.

Samtliga boenden ska:

- Vara som ett hem, ingen institution, vackra, trevliga och välkomnande för hyresgästerna, personal och besökare
- Byggnadens utemiljö anpassas till personer med låg rörlighet, intellektuella funktionsnedsättningar, syn och hörselskador.
- För alla typer av boenden gäller att de ska vara lättillgängliga från gatu- och tomtmark med undvikande av nivåskillnader och trånga passager. Trygghet är av stor vikt, vilket måste beaktas i såväl byggnadsutformning som markplanering och belysning vara anpassade för personer med demenssjuk då även demens förekommer på somatiska boenden
- Erbjuder en inbjudande, trygg och stimulerande inom-och utomhusmiljö
- Vara utformat med högteknologiska och innovativa lösningar för personer med demenssjukdom och/eller beteenden som rastlöshet, vandring och rop
- Ligga i attraktiva lägen nära service och kollektivtrafik
- Ge den boende möjlighet till att, så långt möjligt, vara oberoende av hjälp från andra och därmed kunna leva ett så självständigt liv som möjligt
- Erbjuder en god arbetsmiljö och förebygga belastningsskador hos personalen

- Utformas som avdelningar för 9 hyresgäster ex) åtta enrumslägenheter och en tvårumslägenhet för parboende per avdelning.
- Totala antalet lägenheter bör inte överstiga 27, fördelat på tre avdelningar
- På varje avdelning ska det finnas tillgång till gemensam matsal, vardagsrum, ett kombinerat TV/musikrum (gärna med viddörr mellan)
- Ha direkt tillgång till en skyddad yttre miljö av god kvalitet
- Ha möjlighet för gäster att bo över i en gästlägenhet

Tillgänglighet

Övergripande krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga finns i Plan- och bygglagen, PBL (8 kap. 1 och 4 §§), och Plan- och byggförordningen, PBF (3 kap 4 §).

Kraven förtydligas i tillämpningsföreskrifter, bland annat i Boverkets byggregler, BBR, i avsnitt 3:1 och i avsnitt 3:2. För särskilda boenden för äldre hanteras i avsnitt 3:226 BBR

För att skapa god framkomlighet med rullstol krävs väl tilltagna mått på vändplatser och mötesplatser. Byggnorm anger minst 1 300 mm diameter för vändyta, men det krävs 1 500 mm för elrullstol för utomhusbruk. För möte mellan två rullstolar krävs 1 800 mm bredd.

Såväl den egna lägenheten som gemensamhetsytorna ska vara fullt tillgängliga för rullstolsburna. Större vändmått krävs i utrymmen där säng-/bårtransport kan förekomma, vilket omfattar transportvägar till/från lägenheter.

Arvika kommun bör eftersträva 0 i nivåskillnad, såväl invändigt och vid balkongdörrar som mot utemiljö. Inga nivåskillnader ska således förekomma inom boendeenheten.

För ramper gäller lutning 1:20.

Alla avdelningsdörrar samt entrédörrar ska förses med dörrautomatik. Detta behöver beaktas tidigt i projekteringen för att placering av armbågskontakter ska kunna optimeras. Armbågskontakter placeras logiskt, ca 2 meter från dörr så att personer i rullstol kan använda denna utan att få dörrbladet på sig. Enkla utrymningslösningar krävs, då många personer i boendet kan behöva hjälp av personal i nödsituationer.

Färgsättning och inredning

Färgsättning och materialval påverkar oss mer än vi tror. Samspelet mellan material, färgsättning och detaljer på exempelvis fasadmaterial, möbelsmaterial, handtag och krokar inverkar och bidrar till helhetsupplevelsen som ger hyresgästen, personal och besökaren en förståelse och upplevelse av boendemiljön.

I en vårdverksamhet pågår flera olika aktiviteter och forskningen visar att materialval och detaljering har stor inverkan på de som vistas i lokalerna.

Material och färger som upplevs som varma ger förutsättningar för att skapa en vård- och omsorgsmiljö som är välkomnande, inbjudande och ändamålsenlig för både hyresgäster, personal och besökare.

Enkelhet i att orientera sig och att förstå en vårdmiljö, påverkas också av materialval och detaljering. Det kan handla om att särskilja material för att förtydliga eller definiera rum eller funktioner för särskilda syften.

Hur material, mönster, färg, form, textur, kontraster och känsla hanteras har stor betydelse vid all gestaltning som stöd vid olika funktionsnedsättningar som, syn-hörselnedsättning, demens osv. Ett exempel är att ljushets/kulörskillnader i golvnivå upplevs lätt som ett tredimensionellt mönster som uppfattas som en nivåskillnad med fallrisk som följd.

Mjuka material, växtmaterial och trä är exempel på material som kan ge en upplevelse av värme i sitt sammanhang. Massivt trä kan också bidra till ett bra inomhusklimat, kännas skönt att ta på och ge en koppling till naturen.

Det handlar om tillämpning av material i såväl utemiljöer, växtmaterial, fasadmaterial, inredning, golv, väggar, fönster och dörrar som material i trappträcken, handtag och armaturer.

Mer information finns att läsa i "BOV - Bygghälsa och vårdhygien" på Svensk Förening för Vårdhygiens webbplats.

En attraktiv miljö förmedlar tillit och respekt

När en vårdmiljö upplevs sliten, torftig, rörig eller ovårdad kan det generera tolkningar om brist på vårdens kvalitet och kompetens. (Edvardsson & Sandman, 2015) Den fysiska vårdmiljöns attraktivitet har därför betydelse för tillit till vårdens- och omsorgens kompetens och kvalitet. En väl gestaltad vårdmiljö kan bidra till att förmedla empati, värme och vänlighet. Den kan främja lägre stressnivåer och förmedla en känsla av trygghet och välbefinnande. (Fröst 2015, Ulrich 2012, Ulrich 2008)

Viktigt att tänka på

Boendemiljön måste anpassas när det gäller inredning, belysning, färgsättning, buller, ljud mm vilket kräver specialkompetens med kunskap om naturligt åldrande samt de sjukdom- och funktionsnedsättningar äldre kan ha.

Miljön ska utformas så att hyresgästerna upplever hemkänsla.

För att skapa en lätt orienterbar miljö bör personer med synnedsättning och demens ses som normgivande. En kombination av lugn och tydlighet eftersträvas i färgsättningen. Det ska vara lätt att se gränser mellan golv, väggar och tak genom att kontraster skapas mellan ytorna. Gränserna kan också markeras genom att socklar och taklister utförs i avvikande färgton.

Färgval och mönster på väggar avgörs beroende på vilken målgrupp som ska vistas i miljön

Lägenhetsdörrarna behöver lätt kunna urskiljas från väggen, lämpligen genom avvikande färg på dörrbladet. Även korridorörrar och dörrar till gemensamhetsutrymmen behandlas på liknande sätt. Övriga dörrar, som företrädesvis används av personal (sköljrum etc), kan gärna falla in med väggfärg. Dörrhandtag ska inte vara av poröstmaterial, ytan ska tåla frekvent rengöring och desinfektion med alkoholbaserat desinfektionsmedel.

Ytskikt ska generellt vara av icke bländande karaktär. Matt kakel ska väljas till våtrum och kök.

Golv ska inte vara för mönstrade och heller inte för mörka. Golvmattan ska tåla frekvent rengöring och desinfektion med alkohol och oxiderande. Stora färgskillnader i golv liksom tvärgående friser undviks, se avsnittet Funktionsbeskrivning golv, sidan 47.

Materialval till vård- och omsorgsboende ska alltid göras med hänsyn till högt slitage och behov av frekvent rengöring. Lättskötta och enkelt tvättbara material i god kvalitet är grundregeln. Interiören ska också ge intryck av hemmiljö, varför varma ombonade färger bör väljas på väggar, golv och textilier.

Belysning, färgsättning och inredning måste betraktas som en helhet och samverka med övrig miljöutformning. Dagsljus och utformningen och placering av fönster ska beaktas. Se även avsnittet Ljus och Belysning sidan 43.

Följande rums/lokalfunktioner ska finnas på varje boende

Huvudentré

- Leveransentréer med separerat för sopor och återvinning bör planmässigt ligga åtskild från huvudentré så att hyresgäster, personal och besökare inte möts av leveransentré, sopor mm innan de når huvudentrén
- Trapphus, hissar och korridorer med god tillgänglighet
- Bostadslägenheter grupperade på avdelningar inkl parbolägenhet i lämpligt antal
- Kök, matsal, vardagsrum, allrum, TV/musikrum
- Avdelningsvisa funktioner såsom kontor, personal-wc, desinfektions/sköljrum och förråd
- Gemensam tvättstuga på varje avdelning
- Gemensamt spa/badrum
- Gemensamma administrativa funktioner såsom chefskontor, mötesrum, kontor för administratör/samordnare och sjuksköterska
- Personalrum
- Omklädning med förvaring av rena och orena arbetskläder. Tvättmaskin och torktumlare för arbetskläder
- Pausrum för personal
- Olika förråd för olika renlighetsgrad ex) förbrukningsmaterial, hjälpmedel, möbler.
- Städ och lokalvårdsmaterial – ett mindre på varje avdelning
- Centralt städlokal för hela huset allmänna ytor

Entré – ute

Utformningen ska vara inbjudande och skapa en känsla av trygghet. Entréer ska annonsera sig tydligt såväl visuellt som taktilt. Genom kontrastverkan i material samt upphöjda kantstenar ges möjligheter för synsvaga att orientera sig runt boendet. Även färdtjänstfordon och ambulanser måste ha goda anöringsmöjligheter till huvudentrén helst under tak. Utrymme för räddningstjänst, transporter med färdtjänst och flyttransporter med 10 m lastbil. Utanför entrén ska möjlighet finnas att vänta in besök, färdtjänst och dylikt under tak. In mot huvudentré eller andra viktiga entréer bör stråk av taktila plattor typ kupolplattor planeras in. Detta underlättar orienteringen för synskadade personer.

- Personal bör kunna se vilka som går in och ut via entrén och in- och utpassage bör kunna öppnas med mobil enhet.
- Inbjudande sittplatser i väntan på olika transporter
- Entrélösning ska utformas så att intag av grus och damm i lokalerna minimeras
- Minimal nivåskillnad ska eftersträvas

Trafikangöring

Funktion

Med tak och ev vindfång, ska vara skyddad från regn. Cykelställ, gärna med tak, för personal. Parkeringsplatser för besökande.

Plats för rörelsehindrade med olika hjälpmedel

Inga krav på parkering för personal vid centralt belägna boenden föreligger. Däremot ska möjlighet

till parkeringsplatser för personal vid boenden utanför tätort planeras in. Argumentet inne i staden är närhet till kollektivtrafik och möjlighet till färdstätt med cykel.

Byggtekniskt

Plan mark med hänsyn till rullstolar och dylikt.

Cykelställ med tak kräver även plan mark.

Ytskikt

Hårdgjord yta, kulörval med hänsyn till synsvaga.

Tydlig indelning mellan gång- och körytor, med kantsten om möjligt.

Inredning

Sittplatser under tak.

Tydlig skyltning.

Installationer

Värmeslingor i mark vid huvudentré, transportmottagning och miljörum.

Dörrautomatik till ytterdörr med väl placerad armbågskontakt och/ eller nyckelbrytare i rullstolshöjd.

God belysning som är energisnål, inte bländar och som är robust. Vid mindre enheter är det lämpligt med rörelsevakt. Belysning på porttelefon och informationstavla planeras in. Porttelefonen ska finnas med ringsignalfunktion till varje avdelning/ lägenhetssektion. Dörr ska kunna fjärröppnas, lämpligast via personalens larmtelefoner. Gärna kamera vid huvudentré för ökad säkerhet.

Låsning ska ske med ordinarie låssystem. Ska samrådask med fastighetsförvaltaren.

Varuintag/leveransmottagning

Funktion

Körytor i anslutning till boendet för angöring av persontransporter samt för lätta och tunga transportbilar vid varuleverser, sophämtning samt räddningstjänst.

Separat varuintag i nära anslutning till kök och förråd, leveransfordon ska kunna angöra direkt i anslutning till fastigheten utan att blockera huvudentré.

Uppställningsplats för varm- eller kallhållning av levererad färdigmat, inklusive elanslutningar

Utrymme för returgoods, vagnar, backar, pallar, grovsopor (ej krav på uppvärmning)

Varuintaget bör kunna öppnas med mobil enhet.

Mottagning och uppställning av olika typer av leveranser, mat, material, tekniska hjälpmedel.

Hantering av sopor.

Lättillgängligt för personal.

Skilda entréer för smutsigt och rent gods.

Närhet till hiss, vid boende i flera plan, för transport mellan våningar.

Närhet till tvättställ.

Plankrav

Där så är möjligt ska separering av in- och utfart från parkering ske. Vid nyprojektering ska om möjligt separering av tung varutransport (sopbil 10 m och varubil 12 m boggybil) samt persontrafik eftersträvas samt att vändradier uppnås för de tunga varutransporterna för att undvika backvändningar. Dragväg för avfallskärl ska maximalt vara 10 m, mätt från miljörummets mitt till sopbilens lyftanordning. Infarter ska dimensioneras och utföras med sådana svängradier att räddningsfordon kan nå byggnaden.

Byggtekniskt

Marken dimensioneras för tung trafik och utförs med markvärme, ca 2 m, lokalt vid entréer för att underlätta transport av varuvagnar och palldragare mm och för att minska halkrisken.

Vid materialgräns mellan asfalt och gräs användes kantstöd normalt inte, men stödremsa av komprimerat grus ska utföras.

För att skydda gräsytor föreskrivs antingen trafik hinder, nedgrävda naturstenar eller trafikräcke, eller användande av ett tillåtande ytskikt som gräsarmering.

Kantstöd av granit eller råkantsten med fas används vid trafiksäkrade infarter där gång- och cykelväg korsar infart. Detta för att markera gång- och cykelvägen samt för att spänna in ytor av marksten i avvikande färger och mönster.

Ytskikt

Asfalt med överbyggnad innehållande förstärkt bärlager.

Tåliga och lättstädade ytor, spolbart golv, med golvbrunn. Inredning

Installationer

Angöringsytorna ska utföras med mycket god allmänbelysning i form av stolpbelysning kompletterad med fasadbelysning.

Spolslang för rengöring.

Porttelefon med eventuellt kamera.

Låsning lika som allmänna arbets-/personalutrymmen på enheten.

Dörr ska avseende material och infästning uppfylla gällande försäkringsvillkor och förses med bakkantsäkring vid utvändiga gångjärn.

Cykelparkering

Funktion

Cykelparkering med tak för personal och besökande. Dimensioneras efter verksamhetens behov.

Om verksamheten använder tjänstecyklar ska det finnas en låsbar cykelparkering med helt omslutande väggar och dörrar inkl eluttag för laddningsmöjligheter för elcykel.

Plankrav

Cykelparkering med tak i ståhöjd ska placeras i anslutning till entré. Skärmtak kräver bygglov.

Lättillgängligt låsbar cykelparkering för tjänstecyklar.

Byggtekniskt

Cykeltak, med fasta cykelställ eller låsbara stolpar som ska ha möjlighet till fastlåsnings av cykelramen.

Beakta behov av låsbara cykelförråd med helt omslutande väggar och dörrar inkl eluttag för laddning.

Dessa förråd ska ha närvarostyrd belysning.

Ytskikt

Asfalt, betongplattor eller marksten.

Installationer

Skärmtaket ska ha inbyggd belysning för att ge cykelparkeringen god allmänbelysning.

Parkering

Funktion

Parkeringsplatser för besökande och personal (ej personal i centrala Arvika). Dimensioneras utifrån verksamhetens behov och tomtens storlek. Parkeringsplatser med motorvärmare får endast vara avsedda för tjänstefordon och skyltas alltid enligt beställarens anvisningar.

Plankrav

P-platser ska markeras med målning och skyltas. Målning ska ske med heldragen vit linje med bredd 100 mm. P-platser för funktionshindrade ska utföras utifrån objektets behov samt målas upp med symbol 'rullstol' och skyltas med trafikmärke parkering för rörelsehindrad. P-platser för funktionshindrade får maximalt ligga 25 meter från närmaste huvudentré.

Skyddad gångtrafik vid parkeringar skall alltid eftersträvas. Gångzon ska vara avskild med kantsten eller likvärdigt.

Byggtekniskt

Överbyggnader och slitlager dimensioneras för tung trafik.

Ytskikt

Ytskikt av asfalt eller betonghålsten för vattengenomsläpplig yta med gångzoner för tillgänglig gångtrafik.

Installationer

Parkeringsplatserna förses med god allmänbelysning i form av stolpbelysning.

Avfallshantering/Soprum

Funktion

Egen entré eller i direkt anslutning till leveransentré. När den fysiska utformningen av avfalls-/återvinningsutrymmena görs måste även tänkta flöden beskrivas. Framför allt är det viktigt med ett rationellt och effektivt flöde för tungt och/eller luktande avfall.

Krav på god och lättskött avfallshantering pga hygienkrav och smittorisk.

Utrymme för större lagring för: plast, papper, brännbara hushållsopor, komposterbart, kartong, glas, wellpapp, metall, batterier, deponi samt träpallar.

Kylt soprum eller annan lösning för inkontinensskydd.

Önskvärt med sopsugar som sorterar alternativt sopnedkast som mynnar i kärl. Sopnedkast ska ha funktion som gör att man bara kan öppna en lucka/schakt samtidigt, samt att samtliga luckor låses när sop/smutsvåttrum töms.

Byggtekniskt

Utförs med markvärme, ca 2 m ut från fasad, lokalt vid entréer.

Inredning

Anpassat för källsortering

Installationer

Spolslang för rengöring.

Golvbrunn.

Tvättställ.

Kyla dimensionerad efter mängden sopor och avfall.

Vid gruppboende bör soprum om möjligt ligga fristående eller i separat byggnad.

Kyla ska inte installeras i fristående sophus, men beakta kyla/ frikyla i invändiga soprum.

På större enheter bör sopsugar som sorterar finnas, alternativt sopedkast.

Sopedkast ska ventileras väl samt uppfylla erforderliga brandkrav.

Låsning ska ske med ordinarie låssystem. Samråds med fastighetsförvaltaren.

Entré-inne

Funktion

Utformningen ska vara välkomnande, inbjudande och skapa en känsla av trygghet. Rymlig och lättillgänglig med god utblick på utemiljön.

- Inbjudande sittplatser i väntan på olika transporter
- Installationer/informationstavlor
- Brevlådor, intern och extern post
- Utrymme för rengöring av hjälpmedel och förvaring av hjälpmedel

Plankrav

God framkomlighet för sjuktransporter.

Plats för parkering av rullstolar och rollatorer.

Byggtekniskt

Torkmattor och skrapgaller fälls ner i golv.

Ytskikt

Stegsäkert klinker, alt antihalkmatta på golv. I vindfång ställs höga krav på väggarnas motståndskraft mot nötning och fukt. Rummet för rengöring av hjälpmedel ska tåla avspolning av golv.

Inredning

Postfack till verksamheten (internt och externt) och ev hyresgästerna

Installationer

Spolslang för rengöring av transporthjälpmedel.

Tryckluft för torr rengöring av rollatorer/ rullstolar.

Pump för rullstolsdäck

Golvbrunn med sandavskiljare under skrapgaller.

Golvvärme för att torka bort snö och regnvatten.

Dörrautomatik till ytterdörr med väl placerad armbågskontakt i rullstolshöjd.

Plats för uppställning och laddning av motoriserade rullstolar. Kan vara i annat avsett rum på boendet.

Infällda armaturer i undertak som allmänbelysning.

Informationstavla förses med belysning på vägg.

Hiss (i förekommande fall)

- Det är lämpligt att man installerar två hissar, för att minimera driftsproblemen i verksamheten
- Förflyttning av personer i såväl liggande, sittande och stående ställning med ledsagning
- Förflyttning av varor och inventarier
- Tillgången till hiss ska enkelt kunna styras och regleras av personal
- Hissen ska kunna transportera en vådsäng
- Hissens reglage ska vara tydliga och pedagogiska
- Hissutrymmet och reglagen ska kunna göras otillgänglig för boende (demensboende)

Funktion

Varsam persontransport prioriterat, men även transport av leveranser, och dylikt.

Plankrav

Minst en hiss per boendeenhet ska ha plats för säng. Rekommenderat minimimått är bredd 1800 mm, längd 2700 mm, dörröppning 1200 mm.

Ytskikt

Ljus färgsättning i hisskorgen.

Inredning

Sittplats.

Ingen spegel på demensboenden.

Räcke ska finnas på minst en sida, monterad 900 mm över golv.

Installationer

Manöverpanelen placerad min 700 mm från hörn och 900 mm från golv. Manöverpanelen ska vara utformad för personer med nedsatt syn och orienteringsförmåga. Fördröjd starttid. Även i små hissar ska en taklampa lysa.

Säkerhet

Hissdörr i källarplan och vindsplan ska endast kunna öppnas med nyckelmanövrering eller tagg i hisskorg. Nödbelysning vid strömavbrott.

Trapphus (i förekommande fall)

- Utrymningsväg vid brand
- Gångväg för personal och besökare
- Utrymme för transport av liggande person på bår
- Installationer som förhindrar risk för fall för såväl personal som boende
- Trapphuset ska vara konstruerat med stängda trappsteg

Funktion

Vård- och omsorgsboende i flera plan kräver trapphus, men i övrigt ska trappor undvikas inom enheterna. Där trappor förekommer ska dessa vara utformade för maximal tillgänglighet för en fysiskt svag och synnedsatt person.

Trappor ska vara avskiljbara med låsbart dörrparti

Längd på trapplöp ska begränsas till max en halv vånings höjdskillnad.

Vilplan utformas så att plats finns för en liten sittbänk eller liknande.
Fönster är önskvärt.
Fritt mått mellan handledare i trapphus ska vara 1200mm.

Byggtekniskt

Ramper ska luta max 1:20 (undviks helst helt).
Inga nivåskillnader där det finns dörrar som avgränsar i korridoren (exempelvis branddörrar).

Ytskikt

Ljus färgsättning.
Vägg- och hörnskydd monteras där risk för slitage/påkörning föreligger.
Första och sista trappsteg i trapploppet ska ha kontrasterande färg.
Trappor ska ha halkhämmande/steg säker yta.

Inredning

Liten sittbänk. Möbelygerna ska vara avtagbara för tvätt och kunna desinficeras.

Installationer

God, inte bländande belysning.

Säkerhet

Trappräcken ska starta minst 300 mm före och efter trapploppet och fortsätta obrutet även runt vilplan. Räckerna ska ha förstärkt infästning, kottlas i vägg. Räckets höjd ska vara 90 cm
Generellt gäller att räckets kulör ska väljas så att det framträder tydligt mot bakgrunden. (ska vara av material som tål upprepad rengöring och desinfektion).
Trappor ska ha nedfallningsskydd, exempelvis båge eller grind.
Nödbelysning

Gemensam tvättstuga på varje avdelning

Funktion

Arbetslokal för personal och antal maskiner beror på boendets storlek och inriktning, samt om de boende har egna tvättmaskiner.
Rummet bör ha öppningsbart fönster för vädring.
Rationell och hygienisk hantering och av större mängder tvätt.
Installationer ska klara större mängder tvätt och grövre och tyngre tvätt.
Hygienisk, ren och säker miljö.
Installationer som förhindrar oönskad odör att sprida sig ut från rummet.
Installationer som underlättar hantering av orent vid risk för smitta.
Tydlig uppdelning av rent och orent i rummet. Rymligt, med skilda utrymmen för hantering av rena och smutsiga textilier.
Arbetsordning enl hygieniska skäl är från smutsigt till rent, där smutsigt aldrig korsar vägen för rent.
Installationer som förhindrar belastningsskador på personal.
Glasning i dörr, ex runt fönster.

Ytskikt

Lätt rengörbara material, inga smutssamlade fickor.
Kaklad bröstning till 1500 mm är lämplig i utsatta zoner.
Arbetsbänkar i minst högtryckslaminat med solid rundad framkant. Lådor under bänkarna.

Inga porösa material i skåpshandtag.

All ytbeläggning ska tåla alkoholbaserat desinfektionsmedel och oxiderande medel eller liknande.

Inredning

Tvättmaskiner ska hålla vårdhygieniska krav på temperatur om 70 grader under minst 10 minuter.

Tvätttemperaturen bör kunna kontrolleras.

Tvättmaskiner ska ha luddlåda.

Tvättmaskinens lucka bör inte vara försedd med bälg utan solid packning.

Tvättmedelsfacken ska vara lätta att hålla rena.

Maskin placeras på stålsockel, eller liknande för bra arbetsmiljö

Torktumlares kapacitet och placering anpassas till tvättmaskinerna.

Torkskåp som komplement till tumlare. Mangel i större tvättstugor.

Diskbänk med tvättho samt separat arbetsbänk för efterbehandling. Lådor under bänk.

Tvättställ med beslagning nära dörren.

Hållare för förpackningar med handskar och engångsförkläden handsprit och tvål.

Säckhållare för tvätt och sopor.

Eventuellt linneskåp för gemensamma textilier, såsom dukar och liknande.

Skåp till städutrustning (enbart för den städutrustning som tillhör tvättstugan)

Installationer

Golvbrunn som är lätt att rengöra med löstagbart galler.

Dimensionerad ventilation med hänsyn till frekvent tvättning, följ tillverkarens anvisningar.

Kraftförsörjning till maskiner i tvättstuga ska kunna brytas från en huvudbrytare invid dörren.

Timeruttag för strykjärn samt väggmonterad strykbräda, på den rena sidan av rummet.

Säkerhet

Låsning lika allmänna arbets-/personalutrymmen på enheten.

Städförråd

- Förvaring av städutrustning och liten städvagn ska finnas på varje avdelning. En ren och en smutsig sida.
- Tillgång till varmt och kallt vatten samt avlopp och eluttag.
- Installationer/teknik som förhindrar och förebygger belastningsskador hos personal.

Förråd

Flera separata förråd behövs för:

- Förbrukningsmaterial
- Inkontinenshjälpmedel
- Medicinteknisk utrustning
- Hjälpmedel, rena och orena
- Skyddsutrustning/skyddskläder
- Krismaterial: vattendunkar, nödbelysning mm
- Arbetskläder i anslutning till omklädningsrum
- Inredning mm
- Trädgårdsförråd, utemöbler, krukor mm

- Låstbart förråd utomhus för sid-by sidecykel mm om sådan finns.

Övrig förvaring

Inne på varje avdelning ska det finnas förvaring av sopor samt källsortering: plast, papper, brännbara hushållssopor, komposterbart.

Kök

Vid planering av köp ska kraven på livsmedelshygien, egenkontroller mm ligga till grund för utförandet på köket. Viktigt att samverka med Miljöstaben. Kök dimensioneras efter verksamhetens behov och utifrån kommande matleveranser. Uppvärmning och salladsberedning ska kunna utföras i köket. Tillredning av enklare specialkost kan förekomma.

- Köket ska kunna användas för matlagning och bakning
- I dagsläget levereras både varm och kyld mat till alla särskilda boenden. Parkering för matvagnar inkl el ska finnas.
- Handfat tillagningskök.
- Dubbla diskmaskiner (viktigt om den ena går sönder) upphöjda för god arbetsmiljö

Plankrav

Köket ska organiseras så att livsmedel förvaras och hanteras på ren sida och använt köksgods på oren sida eller i separat diskrum. Zonerna ska vara väl avgränsade (olika sidor) eller åtskilda (med skåp) och på varje sida ska diskbänk med ho finnas.

Plats för soppåse/sopsäck och ev källsortering på oren sida.

Goda förvaringsmöjligheter för torr-, kyl- och frysvaror.

Plats för mat-/serveringsvagnar i ren zon.

Tappställe för sköljning av livsmedel ska vara skilt från handtvätt.

Tvättställ ska finnas invid köksdörr, inne i eller omedelbart utanför köket.

Möjlighet att låsa köksdelen utifrån hygienperspektiv och säkerhetsaspekter. Låsning bör vara samordnad med övrigt låssystem i huset.

Låsbar låda i kök

Låsbart kemikalieskåp,

Utformningen ska godkännas av Miljö- och Hälsoskyddskontoret

Ytskikt

Tåliga och lättstädade ytor, i kvalitet och färgsättning som ger hemlik atmosfär.

Ytorna ska tåla att spritas.

Inredning

Släta rostfria diskbänkar med rundad framkant.

Källsortering under diskbänk.

Separat diskho för avsköljning av disk i anslutning till diskmaskin.

Upphöjd, snabb diskmaskin med desinfektion i slutfas – beakta ljudkrav samt dimensionering antal personer. Diskmaskinen ska nå en temperatur på 85 grader och vara försedd med diskmedelpump.

Arbetsbänk (ren zon) med eluttag tillgänglig från matsal för servering och möjlighet för boende att delta i viss tillagning/bakning.

Låsbar knivlåda.

Låsbart skåp för diskmedel och dylikt (kemikalieskåp)

Ugn och mikrovågsugn i arbetshöjd.

Kyl- och frysskåp ska ha termometer. Låsbar kyl-/frys om dessa inte står innanför låst köksdörr. Skåp för förvaring av köksarbetskläder.

Ventilerat skåp för köksstädutrustning med utslagsback.

Tvättställ med beslagning, lådor under

Installationer

Eluttag med elektronisk timer för dubbel kaffebryggare samt tekokare (ren zon).

Lätt nåbart eluttag för matvagn där varm mat levereras.

Spisvakt, typ saferafläkt eller liknade lösning, diskuteras vid projektering.

Kraftförsörjning till diskmaskin ska kunna brytas från en manöverbrytare placerad på ca 2 meters höjd.

Allmänbelysning (lysrör) i tak, ljusramp över arbetsbänkar.

Spa, fot och hårvårdsrum

Plankrav

Plats för fotvårdare eller frisör att utföra enklare behandling.

Plats för två fåtöljer och bord

HWC i direkt anslutning till rummet.

Byggtekniskt

Begränsad lutning på golv (1:100) med hänsyn till rullande hjälpmedel.

Minst ett öppningsbart fönster

Ytskikt

Halksäker plastmatta på golv.

Kulör väljs med hänsyn till hemkänsla och städbarhet

Inredning

Höj- och sänkbart tvättställ med spegel, gärna möjlig att vinkla. Förstärkt infästning.

Hållare för handsprit och tvål.

Handikappanpassad toalettstol.

Förvaring för handdukar, desinfektionsmedel med mera.

Tvättkorg.

Bänk med diskho och avställningsyta, lådor under. Ev överskåp. Ev 1 st låsbar låda.

Installationer

Golvvärme.

Dimbar allmänbelysning i tak, ljusramp över spegel.

Förberett för musikanläggning.

Låsning lika allmänna arbets-/personalutrymmen på enheten

Anhörigrum/vilrum

Boenderum med litet pentry för långväga gäster, vakande anhöriga och personal som har svårt att ta sig hem. Vägghast utfällbar säng (över- och underbädd). Litet bord och stol. WC med dusch eller WC och dusch i direkt anslutning. I det senare fallet bör tvättställ finnas på rummet. Vägghakar för upphängning av kläder Låsning med nyckel.

Desinfektions-/sköljrum

Funktion

Rum för rengöring av utrustning. Personalen måste ges förutsättningar att arbeta på ett riktigt sätt, ett bra flöde där inte rent korsar orent, bland annat för att förhindra vårdrelaterade infektioner.

Plankrav

Tillräckligt med ett desinfektions/sköljrum per boende. Finns korttidsplatser på boendet ska rummet placeras i anslutning till korttidsplatserna.

Bör placeras så att smittat gods från lägenheterna inte forslas förbi matsal och kök.

Rummets disposition ska stödja ett korrekt arbetsflöde med olika ytor för orent och rent gods.

Byggtekniskt

Om möjligt tvätt- och/eller sopnedkast i rummet.

Ytskikt

Lätt rengörbara material, inga smutssamlade fickor. Kaklad vägg stäms av, beror på rummets disposition.

Inredning

Spoldesinfektor, kan delas mellan flera avdelningar/våningar. Placeras bäst där eventuellt korttidsvård bedrivs.

Diskdesinfektor kan delas mellan flera avdelningar/våningar, ca 1/30 brukare. Maskinstorlekar anpassas till enhetens storlek.

Maskiner ställs på ben/sockel för god ergonomi; höjd stäms av med verksamheten.

Diskbänk med en ho, slät och rostfri med rundad framkant.

Låsbart skåp för kemikalier.

Förvaringsskåp med bänk för rent gods, lådor under och hyllor över för förbrukningsmaterial.

Tvättställ med beslagning nära dörren.

Hållare för förpackningar med handskar och engångsförkläden.

Eventuellt plats för liten städvagn, städsåp, utslagsback och tappställe med slang.

Källsortering i förekommande fall.

Installationer

Golvbrunn som är lätt att rengöra med löstagbart galler.

Ljusramp samt ett flertal eluttag över arbetsbänk.

Säkerhet

Låsning lika övriga arbetsutrymmen på avdelningen

Vardagsrum

Bild nr 2 Vardagsrum med soffgrupp och matsalsbord

Bild nr 3 Allrum med soffgrupp

Ska vara inbjudande och vackert utformat för ett aktivt liv i gemenskap med andra.

Storleken på allrummet ska vara så anpassat att hyresgästerna, deras anhöriga samt tjänstgörande personal kan vistas där samtidigt vid samlingar, fester, högtider mm. För ett boende med 10 lgh kan det innebära upp till ca 25 personer vid ett och samma tillfälle.

Rummet ska vara en naturlig del av ett vandringsstråk som inbegriper korridorer som finns runt om. Från vardagsrummet ska det finnas en öppen åtkomst (dragdörrar i glas) till en avgränsad och säker och solig uteplats. Möjlighet till nätverksuppkoppling.

- Stor yta med plats för hjälpmedel, matsalsbord, större sittgrupp med många fåtöljer, sidebord/buffé. Flexibel användning
- Öppen spis/braskamin (el är ok)
- Stora och lågt satta fönster för ljusinsläpp
- Dörrar, delvis glasade för överblick, för att kunna stänga till, viktigt vid smittor
- Hörslina
- Färger och utformning ska harmonisera och skapa lugn.
- Golvmaterial ska uppnå både hem-/finrumskänsla och god arbetsmiljö avseende hygien och ergonomi. Vara ljuddämpande och något mjuka för en lugn ljudmiljö
- God allmänbelysning, dimbar.
- Eluttag eller lampputtag vid fönster för trivselbelysning.
- Högtalare högt upp mot tak.
- Automatiskt sol-/insynsskydd och mörkläggning.

Bild nr 4 Vardagsrum

Allrum

Bild nr 5 Allrum

Bild nr 6 Allrum

Ska vara inbjudande och vackert utformat för ett aktivt liv i gemenskap med andra. Rummet ska vara en naturlig del av ett vandringsstråk som inbegriper korridorer som finns runt om.

- Färger och utformning ska harmonisera och skapa lugn
- Från allrummet bör det, om möjligt, finnas en öppen åtkomst till en avgränsad och säker och solig uteplats
- Automatiskt sol-/insynsskydd och mörkläggnig.

Matsal

Bild nr 7 Matsal, dukat bord

Bild nr 8 Matsal, dukat bord

Matsalen ska vara inbjudande och välkomnande med stora ljusinsläpp och ennetlig targsättning. Personalen ska kunna ha översikt över köket/matsalen och del av korridor. Matsalen ska kunna ha en flexibel lösning med flera bord, för att underlätta ommöblering. Tillträde till gemensam balkong/uteplats från vardagsrum och/eller matsal. Matsal dimensionerad för samtliga boende plus ett par personal på respektive avdelning. Ska ligga i anslutning till avdelningskök. Automatiskt sol-/insynsskydd och mörkläggnig.

TV/musikrum

Bild nr 9 TV-rum

Bild nr 10 Musikrum

Två rum i ett, med dragdörr mellan, flexibla rum som kan användas var för sig eller tillsammans vid ex bio/filmkvällar/webbkonserter mm.

Dämpad akustik och lugn färgsättning är viktigt, speciellt för personer med demens.

Högtalare högt upp under tak. Musik har en lugnande effekt på personer med demenssjukdom.

Automatiskt sol-/insynsskydd och mörkläggning.

Vägg och dörr ut mot korridor ska delvis vara glasade för god överblick.

Gardinskena längst med hela glasade väggen mot korridoren

Korridorer

Bild nr 11 Del av korridor

Bild nr 12 Sitthörna i matsal och del av korridor

- Ska inte ha lägenheter på båda sidor (av olika skäl)
- Ska ha naturligt ljusinsläpp och helst vy mot trädgård/innergård etc.
- Ska möjliggöra självständig förflyttning och ge en känsla av oberoende.
- Vara utformad så att det inte känns som att den består av många stängda dörrar.
- Personalen ska kunna ha god uppsikt över korridoren
- Det ska kännas behagligt, lugnande och tryggt att röra sig i korridoren.

- Korridoren ska vara en del av en vandrings slinga
- Möjlighet att uppmärksamma om någon lämnar enheten
- Möjlighet att uppmärksamma om någon ny person kommer in utifrån
- Möjliggöra vila och samkväm i mindre grupper
- Golvets funktion ska vara avvägt för att lindra belastningsskador och skador vid fall och samtidigt vara lätt att köra en rullstol på
- Materialet i golv och väggar ska vara tåligt och enkelt att hålla rent
- Golvmaterial ska vara av den beskaffenhet att de medger maskinell städning
- Färger, former och material i korridoren ska vara anpassade för att skapa en lugn, trygg, vacker och säker miljö både vad avser ljud och ljus. Ljuset bör vara dimbart.
- Rundade hörn, gärna halvväggar för god översikt (Nybacken vid matsalen)
- Automatiskt sol-/insynsskydd och mörkläggnings.

Funktion

Lättorienterade, möblerbara. Ytor för sittplatser i nischer.

Plankrav

Bredd minst 1800 mm för möte mellan två rullstolar.

Dörrpartier som delar av korridorer ska ha dörrmått så att en säng kan dras igenom dörröppningen. Fönster/ljusinsläpp är önskvärt, men avskärningsbart så att bländning av sol inte uppstår för den som går i korridoren.

Fönster i kortända av korridor är att föredra.

Lägenhetskorrider ska ha utgång på mitten och sittplats i ändarna, av hänsyn till personer med demens.

Byggtekniskt

Ramper ska luta max 1:20 (undviks helst helt).

Inga nivåskillnader där det finns dörrar som avgränsar i korridoren (exempelvis branddörrar).

Avgränsande dörrar ska vara försedda med dörröppnare och väl placerade armbågskontakter.

Ytskikt

Ljus och behaglig färgsättning.

Vägg- och hörnskydd monteras där risk för slitage/påkörning föreligger. Handledare monteras på en vägg, förstärkt infästning. Ledstråk som hjälp för synskadade.

Inredning

Enstaka fåtöljer eller små sittgrupper i lägenhetskorrider

Installationer

God, vacker inte bländande belysning som har reglerbar. Nattbelysning ska finnas. Eluttag vid fönster och sittplatser för trivselbelysning.

Säkerhet

Låsning på entrédörrar till avdelningar/lägenhetssektioner

Lägenheter

Lägenheten ska ha en tydlig rumsfördelning med hall, pentry i anslutning till hallen, rum och badrum. Den egna lägenheten ska enligt Boverkets byggregler (BBR) vara "en egen bostad av god kvalitet". Den ska bestå av minst ett bostadsrum med möjlighet att möblera med sittmöbler, bord och några andra möbler. Måttkraven är enligt Svensk Standards höjda nivå. Lägenheten ska ha goda dagsljusförhållanden.

- Färgsättningen ska vara ljus, kontraster i färgval mellan golv och väggar
- Lågt sittandes fönster
- Ingen spis
- Mindre kylskåp
- Hyresgästen ska kunna ha ett privatliv och kunna sova ostört
- Gott om förvaringsutrymme
- Låst förvaringsutrymme med loggkontroll för mediciner och kontanter
- Dörröppning som medger att sängen kan rullas ut, minst 1100 mm. Helst tvådelad.
- Manövreringsutrymme för hjälpmedel för förflyttningar
- Taklyft/travers
- Belysning och mörklägning som enkelt kan styras av både den boende och/eller personal
- Vara utformat så att sängens placering kan varieras utifrån den enskildes grad av självständighet
- Integrerade förflyttningshjälpmedel, till exempel ledstänger i badrum
- Automatisk/smart belysning som vägleder den boende till badrummet
- Teknik som underlättar kommunikation, till exempel möjlighet till Skype
- TV – väggmonterad om den ingår i hyran (tillägg max 100 kr/mån)
- Infrastruktur för den boende, beställa egna tjänster i form av TV, Internet samt telefoni
- Trygghetslarm
- Utrustning och/eller kontaktpunkt som underlättar personalens arbete och möjligheter att dokumentera
- En mötesplats där den boende kan möta och ha social samvaro med anhöriga och personal: det ska finnas plats för bord och stolar, så att tex måltid kan intas gemensamt
- En plats för självständiga aktiviteter såsom läsning, tv tittande, hobbyverksamhet och olika typer av aktiviteter via dator: en soffa/fåtöljer med bord TV-uttag
- Öppning av fönster ska kunna styras, vara säkra ur fallrisksynpunkt
- Automatiskt sol-/insynsskydd och mörklägning.
- Golven ska ha en genomtänkt färgsättning så att de inte uppfattas som hinder, helst efterlikna ett trägolv, ska vara lätta att hålla rent
- Temperaturen ska kunna regleras i rummet
- Entrédörr med elektroniskt lås som kan hanteras av den boende och personal

Funktion

Bostaden ska ha en avskild pentrydel samt plats för umgänge och vila. Lägenhetens ska vara funktionsduglig där lägsta nivå av yta är 37 kvm vid nybyggnation.

Plankrav

Lägenheten ska ha utrymme för en sittgrupp, säng och liten matplats.

Hall med möjlighet att vända en rullstol, minimimått 1500 mm.

Hallen anpassas så att säng ska kunna köras ut och in i lägenheten från korridor.

Bredd på dörrhålet beroende av svängradie i korridoren. Sängars normalbredd minst 1000 mm.

Minst två garderober och ett linneskåp. Justerbar höjd för stängen att hänga kläder på.

Ventilerat städsåp.

Liten pentrybänk med diskho och bra avställningsyta (bänkskiva i trä) för exempelvis kaffebryggare och lånekokplatta, timeruttag. Underskåp med utdragbar inredning.

Litet hushållskylskåp, fast förankrat, med handtag som ska kunna öppnas från rullstol, ammoniakfritt placeras max 700 mm från golv.

Sängen ska kunna placeras både med lång- och kortsida mot väggen (vårduppställning). Fri arbetsyta minst 900 mm på båda sidor vid vårduppställning.

Byggtekniskt

Takkonstruktion ska klara takliftrar. Traverssystem för taklift ska monteras.

Fyra motorer till travers bör ingå per tio lägenheter.

Storleken på traverssystemet ska vara 3 x 3 meter för bästa arbetsmiljö.

Plats på vägg för att sätta liftbygeln extra skydd monteras för att förhindra skador på vägg. Placering av traverser behöver studeras med hänsyn till övriga installationer i tak.

Traverssystem bör således införas på undertakritningen.

Öppningsbara fönster samt balkongdörrar ska ha säkerhetsanordning samt vädringsbeslag. Fönster ska vara försedda med persienner eller motsvarande.

Fönsterbänkar samt fästen för gardinuppsättning ska finnas.

Automatisk solavskärmning.

Om balkong: Balkong med låsbart dörrhandtag samt vädringsbeslag/säkerhetskedja. Låg fönsterbröstning (lägsta höjd ca 600 mm) ger möjlighet för sängliggande att se ut.

Ytskikt

Slätt tak, i andra hand akustikplattor/plocktak i dolt bärverk.

Ljus färgsättning

Golven ska efterlikna ett trägolv, dock inte för mörkt.

Diskret väggskydd bakom sängen för att minska slitage

Inredning

Hall förses med kapphylla.

Värdefackskåp och medicinskåp med loggfunktion, expertis ska tillfrågas om val av skåp och placering av detsamma.

Plats för handdesinfektionshållare med droppskydd i hallen. Avlastningsbänk med plats för kaffebryggare samt enklare beredning och närhet till el-uttag. Bredd på bänk minst 1700mm.

Tavellister, ett par per lägenhet.

Installationer

Spisvakt och timeruttag till pentry.

Separata säkringar för kyl.

Kraftförsörjning till pentry ska kunna styras från en brytare i lägenhetens elcentral.

Placering av eluttag till taklift beslutas vid projektering.

Eluttag för Q-fog som ska gå förbi jordfelsbrytare.

Eluttag vid fönster, i nivå med fönsterbräda, för trivselbelysning.

Eluttag på samtliga väggar i lägenheten.

Eluttag vid sängplats placeras med tanke på flexibel möblering för vårsäng.

Allmänbelysning i hall samt rum.

Ljusramp över köksbänk.

Riktbar och dimbar arbetsbelysning vid sängplats, om möjligt.

Uttag för telefon, data och tv. Om TV ingår i hyran ska den väggplaceras.

Totalt tre uttag per lägenhet.

Data tillgängligt från både säng och sittgrupp.

Dörrsignal till den egna dörren ska gå att koppla ur från insidan av lägenheten.

Om balkong: Belysning på egen balkong/uteplats.

Dubblettlägenhet eller parbolägenhet

Lägenhet med plats för två boende, särskilda behov Lägenhetsstorlek: 50–55 kvm, för äldre.

- Avskilt sovrum med plats för två sängar, varav en i vårduppställning.
- Antal garderober utökas.
- Dubbla medicinskåp
- Dubbla värdefacksskåp.
- Traverssystem i båda rummen.

Badrum

Bild nr 13 Badrum, handfat, dusch och toalett

Bild nr 14 Del av badrum, toalett, tvätt/torktumlare

- Ingång från rummet.
- Skjutdörr för att undvika dörrslagning
- Grundläggande personlig hygien ska kunna skötas i den egna lägenheten
- Förvaringsutrymme, varav en del är låsbart
- Värmeplattor i tak ovanför dusch
- Golvvärme
- Extra lång duschslang
- Tvättställ, toalett mm ska kunna ställas in individuellt för att anpassa till respektive hyresgäst.
- Kontraster i färgval mellan golv och väggar som skapar trygghet
- Kontraster på handtag, ledstänger, armstöd, toalett och duschsitsar
- Belysning som skapar trygghet, ska tändas automatiskt
- Golv och övriga ytor ska vara lätta att hålla rent och göra det möjligt att hålla en god hygienisk standard. Golven ska förebygga fall
- Tvättmaskin och torktumlare (inte på pelare) bredvid varandra med bänkskiva ovanpå och väggskåp ovanför varav ett låsbart.
- Spegel ska kunna döljas
- Flera rejäla krokar för handdukar, morgonrock och kläder.
- Trygg och säker förflyttning mellan sovrum och badrum
- Förflyttning nattetid ska underlättas av hjälpmedel
- Trygghetslarm
- Hållare för handsprit och flytande tvål bredvid varandra med nederkant 900 mm över golv.
- Stor pappershållare ovanför sprit och tvål med nederkant på 1400 mm.
- Papperskorg (vägghängd, lätt att lyfta bort).
- Hylla eller ställning för handskar och engångsförkläden. Detta ska inte ta plats från vårdtagarens egna utrymmen.

Plankrav

Lätt att ta sig in och ut ur badrum för person i rullstol.

Dusch och toalettstol bredvid varandra. Plats för personal på båda sidor om wc-stol (900 mm) samt vid dusch. Större yta än normal duschplats, plats för duschbrits.

Inom hygienrummet ska man kunna vända med rullstol eller rollator på en radie om 150 centimeter
Tvättställ ska placeras så att personal kan arbeta från båda sidor av tvättstället.

Plats för utrustning/inredning enligt nedan.

Byggtekniskt

Efter samråd ska travers installeras i badrum.

Fall mot golvbrunn anpassas till duschning i duschstol/duschbrits.

Ytskikt

Kakel, helst matt på väggar.

Kontrastfärg på kakel bakom tvättställ och wc-stol.

Helsvetsad golvplastmatta, stegsäker matta.

Inredning

- All utrustning ska vara lätt att hålla ren och tåla desinfektionsmedel.
- All utrustning ska vara höj-och sänkbar och kunna flyttas i sidled.
- Toalettstol 460 mm hög, monteras max 150 mm från vägg.
Eventuellt fasta väggmonterade uppfällbara toalettarmstöd med stödben, dessa bör vara av typ som är justerbara i höjdlid. WC-stol ska vara slät utan smutssamlade fickor. Sittring och lock ska gå att rengöra och tåla värmedesinfektion/desinfektionsmedel. Inom äldreomsorg en avvikande färg på sittringen, gärna röd, inte svart.
- Toalettpappershållare på toalettarmstöd alt på golv
- Tvättställ på konsol med framskjutet montage och avloppsrör i plast. Höj- och sänkbart mellan 600 mm och 900 mm; monteras på ca 820 mm höjd. Tvättstället ska vara anatomiskt utformat och ha greppvänlig ettgreppsblandare med varmvattenspärr, gärna i kontrastfärg. Denna ska vara centriskt placerad på tvättstället.
Uppresningshandtag på eller invid tvättstället.
- Stor inbyggd spegel (400×900mm) monterade med underkant 900 mm över golv. Ska kunna täckas över med ex) rullgardin (personer i rullstol ser sig inte i spegel som sitter ovanför handfat)
- Dusch med extra lång slang som ska räcka till för att duscha nedre toalett på en boende som sitter på toaletten denna slang *kan* dras från undersidan av handfatet i lägenheten.
Duschslangen från handfatet ska ha avstängningsfunktion i handtaget.
Slangarna ska vara av material som inte släpper igenom ljus och ha en slät utsida, en konstruktion som säkrar mot Legionellasmitta.
Duschslangen ska vara slät, mjuk och smidig så den inte skadar den boende.
Självtömmande slang. Duschslangar ska vara försedda med snabbkoppling så att de enkelt kan tömmas på vatten eller diskas i desinfektor.
Duschstrilen bör vara av metall och ha stora hål för att förhindra aerosolbildning vilket är förebyggande åtgärd för Legionella infektioner.
- Duschplatsen ska ha skena för duschdraperi med mått anpassat till duschstol samt en personal. Eventuellt krävs duschplats med utrymme för brits om 2200 mm.

- Horisontellt monterat uppresningshandtag 1000 mm från golv med plats för personal på båda sidorna om uppresningshandtaget.
- Behov kan finnas av ytterligare ett lodrätt/diagonalmonterat stödhandtag. Blandaren ska då placeras på samma vägg som toalettstol.
- Handdukstork (el) på vägg. Avstängningsbar, reglerbar värme.
- Golvvärme
- Värmeplatta i tak ovanför dusch
- Tvättmaskin med inbyggd torktumlarfunktion (kombimaskin) alternativt torktumlare. Inte tvättpelare, tvätt och torktumlare på golv, bredvid varandra med bänk ovanpå för att vika kläder på. Väggskåp ovanför bänk varav ett skåp ska vara låsbart.
- Torkställning, väggmonterad.
- Förvaringsskåp till hyresgästens hygienartiklar, ska vara möjligt att använda både sittande och stående. Skåpsdjup 30 cm, del av skåpet låsbar för förvaring av tex tvättmedel.
- Förvaringsskåp för engångshanddukar/papper, handskar, plastförkläde, handdesinfektion och desinfektion för ytrenöring.

Beslagning

- Två handdukskrokar placeras 1000 mm övergolv, två klädkrokar 1600 mm över golv.
- Hållare för handsprit och flytande tvål bredvid varandra med nederkant 900 mm över golv.
- Stor pappershållare ovanför sprit och tvål med nederkant på 1400 mm.
- Papperskorg (vägghängd, lätt att lyfta bort).
- Hylla eller ställning för handskar och engångsförkläden. Detta ska inte ta plats från vårdtagarens egna utrymmen.
- Automatisk tändning av belysning med snabb tändningstid
- Ljusramp över spegel.
- Kraftförsörjning till tvätt/tork ska kunna brytas från en huvudbrytare invid dörren.
- Eluttag för rakapparat och hårfön.

Lokaler för personal

Omklädningsrum, förvaring rena/orena arbetskläder

- I direkt anslutning till entré eller personalingång
- Två omklädningsrum, dam och herr
- Förvaring av rena arbetskläder, i direkt anslutning till omklädningsrummen
- Tvätt orena arbetskläder.

Flödet mellan dessa tre funktioner ska vara väl genomtänkt med så korta avstånd som möjligt enligt Smittskydd

Dam/herr omklädningsrum - Plankrav/inredning i respektive

Omklädningskåp, låsbara ej nyckel, antal beror på personalgruppens storlek. Inte personbundna. Ej platta tak på skåpen, ingen förvaring ovanpå skåpen är tillåtet enligt Smittskydd. Lätta att rengöra ovanpå.

Personal lånar ett skåp vid varje arbetspass.

Duschutrymme

Personaltoalett

Plats för skoförvaring

Plats för sittbänk

Ytbehov beror på enhetens storlek.

Sittplats framför skåp, bänk med hängare för ytterkläder.

Skohyllor med dropplåt, på vägg.

Hyllor, 40cm djupa, för plastbackar (1 plastback/personal)

Hållare för handsprit och tvål

Förvaring rena arbetskläder- Plankrav/inredning

Hyllsystem för rena arbetskläder i olika storlekar och modeller, 60cm djupa, från 15 cm över golv till 50 cm från tak.

Ytbehov beror på enhetens storlek

Tvätt av arbetskläder- Plankrav/inredning

En ren och en oren sida

Plats för förvaring av smutsig tvätt

Tvättmaskin och torktumlare. Inte tvättpelare, tvätt och torktumlare på golv, bredvid varandra med bänk ovanpå. Väggskåp ovanför bänk.

Tvättkorgar på hjul

Bänk minst 120 cm till vikning av rena arbetskläder.

Installationer i samtliga ovanstående lokaler

Allmänbelysning (lysrör) i tak

Ljusramp över spegel i omklädningsrum och på toalett

Låsning lika som allmänna arbetsutrymmen inom enheten

Konferensrum

- Plats för de antal personal som ska medverka på bla apt möten.
- Teknisk utrustning med storbildsskärm, webkamera mm. Anslutning till kommunens datanät. Mötesrummen ska vara ljudklassade enligt Svensk Standard SS 025268. Whiteboard
- Allmänbelysning (lysrör) i tak, ljusramp över skrivbord. Dimbar belysning

Personalrum

Rum för matraster och vila. Utformning enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning (AFS 2000:42).

Köksdel något avskild med hänsyn till vila.

Välavgränsad ren och oren zon så att säker livsmedelshantering kan ske.

Ytbehov beror på enhetens storlek och samarbetet med andra enheter.

Inredning

Möblering för både måltider och vila (matbord och fåtöljer).

Köksdel med diskbänk, diskmaskin, kyl/frysåskåp och mikrovågsugnar, eventuellt även kokplattor/spis samt köksfläkt.

Antal kylar, mikro och diskmaskiner beror på personalgruppens storlek.

Installationer

Tvättställ med beslagning.

Hållare för handsprit och tvål.

Allmänbelysning (lysrör) i tak, ljusramp över arbetsbänk. Dimbar.

Eluttag vid fönster och i hörn för trivselbelysning.

Möjlighet att ladda mobiler.

Eventuellt små värdeskåp

Förvaringsutrymmen

Låsning som allmänna arbetsutrymmen inom enheten.

Personaltoalett

Plankrav

Behöver inte vara handikapp-tillgänglig.

Personaltoaletter ska finnas på varje våningsplan i anslutning till personalkontoret samt i närhet av personalrum och kontorsplatser. Minst en per våningsplan. Lättillgängliga.

Inryms även i omklädningsutrymme i erforderligt antal.

Hållare för handsprit och tvål.

Vägghängd papperskorg

Låsning även utifrån, lika allmänna arbets-/personalutrymmen på enhet

Kontor/enhetschef

- Plats att arbeta ostört och sekretesskyddat
- Kontorsrum ska vara ljudklassade enligt Svensk Standard SS 025268.
- Plats för bord med 2–4 sittplatser
- Värdefacksskåp för enskilt bruk.
- Kassaskåp/arkivskåp
- Anslutning till kommunens datanät.
- Allmänbelysning (lysrör) i tak gärna dimbar
- Separat låsning. Nyckel/tagg ska även gå till samtliga utrymmen i huset utom till värdeskåp, medicinskåp, kylskåp och sjuksköterskekontor.
- Plats för förvaring av pärmar, sekretesskyddat material

Kopiator/posthantering

- Skrivare/kopiator. Follow me
- Intern och extern posthantering
- Förvaring av kontorsmaterial, kuvert, pennor, papper mm

Kontor/ sjuksköterska

Alla sjuksköterskor som tjänstgör dagtid ska under arbetspasset ha tillgång till ett arbetskrivbord med egen telefon- och datoranslutning. Kontoret placeras så att besökare och personal enkelt når sköterskan. Plats att arbeta ostört och sekretesskyddat.

- Skåp och hyllor utifrån verksamhetens behov, plats för förbandmaterial, mediciner
- Plats för hantering och förvaring av prover
- Kylskåp för vissa mediciner
- Arkivskåp (bredd 600/780, djup 440/620, brandklassat) och värdefacksskåp för enskilt bruk.
- Utrymme och uttag för laddning av handtelefoner efter antal sjuksköterskor i tjänst
- Plats för samtal mellan två personer (kollega, läkare, student, besökare, personal)
- Hygiendel, tvättställ, kaklad vägg bakom.
- Kontorsrum ska vara ljudklassat enligt Svensk Standard SS 025268
- Hållare för handsprit och tvål.
- Allmänbelysning (lysrör) i tak, ljusramp över skrivbord.
- Anslutning till kommunens datanät.
- Separat låsning

Läkemedelsrum/förvaring

Förvaring och beredning av läkemedel. Inga fönster.
Förvaring av kanyler, sprutor, provtagningsmaterial.
Bör helst ha dörr i anslutning till sjuksköterskekontoret.
Alternativt, godkänt läkemedelsskåp inne på kontor.

Ytbehov ca 7 kvm.

Placeringen av förrådet/skåpet ska ge förutsättningar för en lugn arbetsmiljö.

Inredning

Arbetsbänk för tillredning av läkemedel.

Skåp för placering av läkemedelsförpackningar.

Medicinkylskåp – medicinskt ansvariga tillfrågas vid inköp av kylskåp.

Lådor för förvaring av kanyler, sprutor, provtagningsmaterial mm

Installationer

God belysning och ventilation.

Beakta regler för läkemedelshantering. Temperaturen i rummet får inte överstiga 25° C för att säkra hållbarheten på läkemedlen som förvaras där.

Allmänbelysning (lysrör) i tak, ljusramp samt ett flertal eluttag över arbetsbänk.

Handfat med tillbehör

Hållare för handsprit och tvål säkerhet:

Separat digital låsning till skåpet.

Separat låsning till kontoret/rummet.

Kontor/administratör

- Plats att arbeta ostört och sekretesskyddat
- Höj/sänkbart skrivbord
- Plats för förvaring av pärmar, sekretesskyddat material
- Plats för samtal mellan två personer
- Kontorsrum ska vara ljudklassat enligt Svensk Standard SS 025268

Kontor omvårdnadspersonal

- 1–2 arbetsplatser inkl utrustning för dokumentation
- Plats för förvaring av pärmar, sekretesskyddat material
- Laddstationer för teknik
- Kontorsrum ska vara ljudklassat enligt Svensk Standard SS 025268
- Glasning (runt fönster) i dörr för att förbättra uppsikten på enheten.
- Kassaskåp (alternativt hos enhetschef)
- Anslutning till kommunens datanät och telefon via kommunens växel.
- Allmänbelysning (lysrör) i tak.
- Låsning lika övriga arbetsutrymmen på avdelningen.

Utemiljön

Expertkunskaper krävs av landskapsarkitekt med fackkompetens inom markbyggnad, växter och yttre vatten och avlopp.

Funktion

- Möjlighet till att vistas ute under trygga förhållanden.
- Gemensamma sällskaps- och vistelseytor utomhus med direkt anslutning till huvudbyggnad från matsal eller vardagsrum.
- Uteplatser ska anordnas så att det finns sittplatser i såväl sol som skugga samt att de i möjligaste mån är vindskyddade.
- Takterrass/terrass på de plan som inte ligger i marknivå. Sittplats i såväl sol som skugga. Sinnesstimulering
- Ytor för rekreation, gemenskap och enskildhet, olika rum i trädgården, sprida ut besökare och hyresgäster (pandemin)
- Tydligt avgränsad yta runt byggnaden med säkra och varierade vandringsstråk
- Installationer som möjliggör användning året runt i valda delar i ett nordiskt klimat såsom värmeslingor i gångbanor.
- Platser för odling, vila, gemenskap och arbete (växthus, pallkragar)
- Utomhuskök och stor grill för enklare matlagning ex) grillning, våfflor, kolbullar mm. Viktigt vid kris, längre elavbrott mm.

Plankrav

Uteplatserna dimensioneras efter boendets storlek.

Vid större boenden anläggs flera uteplatser.

Uteplatserna ska vara tillgängliga med rullstol, beakta därför gles placering av bordgrupper vid dimensionering av uteplats. Sittplatser ska finnas i olika väderstreck samt i sol och i skugga, vissa med väderskydd i form av tak. Någon sittplats placeras med överblick över gården och någon sittplats placeras mer avskilt. Bredvid sittplats ska normalt finnas plats för rullstol på hårdgjord yta med minsta bredd 1,0 m.

I anslutning till uteplatser placeras rabatter, mindre träd, bärbuskar och blommande solitärbuskar för rumsbildning och trivsel.

Byggtekniskt

Plan och slät hårdgjord mark.

Sitthöjden för fasta parksoffor ska vara 470 mm, mätt mellan ny markyta och överyta på sittmöbels framkant.

Ytskikt, plankrav

Ytskikt av marksten, större betongplattor eller marktegel, utförs med variation i färger och storlekar. Variationer inom delytan kan uppfattas som oroligt för personer med demens.

Eftersträva skillnad mellan olika ytor med skilda funktioner, till exempel gångstråk, vistelseyta och odlingsyta, så att enkla och logiska rörelsestråk kan uppfattas.

Marken invid och under bänkarna ska vara hårdgjord. Tänk på rationell skötsel.

Gångytor för att knyta ihop olika delar av boendets delar – entréer, uteplatser, odlingsytor och gångslingor.

Gångvägarna utgör även en viktig del för aktivitet och stimulans och en gångväg utformad som rundslinga ska alltid eftersträvas som en del av utemiljön.

Gångytorna bör vara så plana som möjligt utan några onödiga höjdskillnader, max lutning 2 %. Gångslingan förläggs så att den passerar objekt som blommande buskar och rabatter, vackra träd och utsiktsmöjligheter.

Bredd på gångväg ska vara minst 1600 mm.

Plan och slät hårdgjord mark.

Ytskikt av grusasfalt det vill säga asfalt med ytskikt av gruskorn, rödfärgad asfalt eller vanlig asfalt. Gångstråk bör ha värmeslingor för att undvika halkolyckor vintertid och för att trädgårdarna ska kunna användas för promenader även vintertid.

Inredning

Sittplatser anordnas i anslutning till gångvägar med max lutning 2% på mark.

Möbler ska vara robusta utan att vara för tunga och vara utformade för utomhusmiljö.

Stabila bänkar ska finnas utefter gångstråk och i trädgårdens olika rum.

Sittplatser förses i normalfallet med enkla fasta parksoffor med armstöd, gärna några med extra utskjutande armstöd för bättre frånskjut då äldre personer reser sig. De fasta möblerna ska vara förankrade i fundament och demonterbara från fundament för reparation och utbyte. Målade eller klarlackerade träytor på ryggstöd, armstöd, sittbrädor och bord bör undvikas ur skötselsynpunkt. Det är bättre med obehandlat, slipat trä av lärk eller ek.

Markförankrat bord avsett för personer i rullstol, på ett ställe i trädgården, med markförankrad bänk på ena sidan.

Vattenutkastare anordnas frostfritt, så slang kan nå till odlingsytor samt för övrig bevattning av växtbäddar.

Julgransfot (kanske flera) för permanent montage i mark med uttag för belysning i foten som är kopplad på skymningsrelä

Installationer

Huvudstråken förses med god allmänbelysning i form av stolpbelysning och/eller med pollarbelysning. God allmänbelysning anordnas. Belysning och avskärmningar som skapar vägledning och trygghet.

Vattenutkastning/fontän

Odlingsytors funktion

Ytor för odling för att aktivera kropp och sinne.

Odling av ätbara växter, blommor samt växter för att användas i aktiviteter.

Stimulans av lukt, syn, känsel och smak.

Odlingsytors plankrav

Odlingsytorna bör innehålla växtbäddar för friodling av grönsaker, rabarber och snittblommor, bärbuskar av varierande sorter samt några fruktträd.

Det ska även anordnas upphöjda växtbäddar, höjd 400–600 mm. Upphöjda växtbäddar skall delvis planteras med kryddväxter och månadsmultron. I vissa lägen kan högre odlingsbäddar utföras med höjd 900 mm, så att krukväxter eller sommarblommor kan omskolas i bekväm arbetshöjd.

I anslutning till odlingsyta kan täckt trädgårdskompost som inte lockar skadedjur anordnas.

Plan och slät hårdgjord mark anordnas kring växtbäddar.

Odlingslådor utförs av obehandlat trä av träslaget lärk eller ek.

Ytskikt av betongplattor mellan odlingsytorna.

Sittplatser anordnas i anslutning till odlingsytor med max lutning 2% på mark.

Extern landskapsarkitekt med fackkompetens inom markbyggnad, växter och yttre vatten och avlopp.

Växthus, om möjlighet finns

För odling av grödor som är svåra att odla på friland ex vindruvor, tomater och gurka. Växthuset ger även skydd mot regn, vind och kyla för människor och förlänger säsongen för odling och vistelse i trädgården.

Plankrav

Växthus ska inte anläggas med för små dimensioner. Förutom odlingsytor ska även plats för rullstolar och sittplatser beaktas.

Storlek på växthus anpassa till boendet men växthusets storlek bör vara minst 15–25 m² med tillräckligt bred dörr.

Byggtekniskt

Växthus ska utföras som fristående växthus monterat på tegelbröstning eller armerad gjuten betongplatta. Utförs med kvalitet; pulverlackerade aluminiumprofiler med glas av laminerat säkerhetsglas, tj= 3 mm och med minsta dörrbredd 1000 mm.

Cirka en tredjedel av växthuset inneryta bör vara växtbädd.

Hälften av växtbäddarna bör vara upphöjda till cirka 500 mm ovan mark.

Växtbäddar ska utföras utmed växthusets långsidor.

Växtbäddens djup ska vara 400 mm (100 mm fukthållande lerjord mot terrass och 300 mm organisk växtjord).

Ytskikt

Marktegel eller betongmarksten.

Inredning

Hyllor, Stolar och bord svarar verksamheten för.

Installationer

Växthuset förses med god allmänbelysning och gärna någon energieffektiv relativt svag belysningskälla som lyser upp växthuset under vintertid för att skapa en dekorativ ljuspunkt i trädgården. OBS! Inte växtbelysning

Funktionsbeskrivningar mark och utemiljö

Tillgänglighet i utemiljön

Tillgänglighet ska alltid granskas av certifierad tillgänglighetsgranskare.

Den sakkunniga konsulten ska alltid kontaktas i tidigt projekteringskede.

Trösklar och motsvarande nivåskillnader ska undvikas så långt som möjligt.

Det måste en liten höjdskillnad på max 20 mm mellan ytterdörrar och anslutande mark accepteras för att dörren inte ska fastna i snö, is eller grus.

Upphöjda kanter eller kantsten vid gångstråk, uteplatser och planteringar underlättar för synsvaga med orienteringskäpp samt styrning av rullstol/ rollator.

Även kontrastverkande material användas för att öka orienterbarheten för synsvaga.

Hårdgjorda ytor ska inte ligga högre än intilliggande mark.

Eventuella nivåskillnader förses med skydd.

Mark runt byggnad ska luta minst 3% minst 3 m ut från byggnad, förutom vid entrépartier där 2% lutning gäller på en sträcka av 2 m ut från entrén, enligt krav för god tillgänglighet. 2% maximal lutning ska också gälla vid tvärfall på gångvägar samt på vistelseplatser där rullstolar och trädgårdsmöbler används.

Lutning mot dagvattenbrunn bör vara minst 1% vid hårdgjorda ytor eller 2% vid gräsytor.

Markbeläggningar

Betongmarkplattor och betongmarksten

Nyttjas på ytor där vistelse eller stillhet eftersträvas, för att erhålla en kontrast till rörelsestråk där asfalt hellre planeras in. Undantag är huvudentré som föreslås utföras med plattor i storformat.

Beläggning med betongmarkplattor undviks på gång- eller körväg.

I vissa lägen kan även kantsten användas som riktningsanvisningar.

Marktegel skapar en yta som inte uppnås med traditionella betongplattor eller marksten. Marktegel i mörkare nyanser ger inte den solbländning som ljusa plattor orsakar och åldras på ett mera positivt sätt än betongmarksten. Kan användas på utvalda ytor inom mark-anläggningen, till exempel på uteplatser. Användning av marktegel avgörs alltid i varje unikt projekt, samråd ska ske med fastighetsförvaltare. Marktegel ska vara hårdbränt och frostsäkert.

Asfalt

Gång- och vistelseytor med asfalt i trädgårdsdelen bör vara ytgrusbehandlade eller utförda med färgad asfalt.

Kanter på gångslingor av asfalt får med fördel utföras med bårder/ rad av ljusa betongplattor eller marksten, för god synkontrast.

Stenmjöl

Grusytor med grusöverbyggnad samt med toppskikt av väl packat stenmjöl, fraktion 0–8 mm, tjocklek minst 70 mm. Passar väl in i odlingsmiljöer bland odlingsbäddar, odlingslådor och bärbuskar och är ett bra alternativ för infiltration av regnvatten. Passar inte in på gångbanor då stenmjölet fastnar på skor och hjälmedel och på så sätt förstör inomhusgolv.

Gräsarmering och betonghåsten

Gräsarmeringsplattor, föreskrivs med tillhörande grusöverbyggnad för att tillsammans med grusfyllning på parkeringsytor uppfylla krav i detaljplanernas dagvattenhantering. Då ytvatten skall infiltreras skall det alltid kombineras med dagvattenbrunnar, för funktion då marken är tjälad.

Gatsten

Nya markanläggningar med gångytor av gatsten, särskilt vid entréytor, ska undvikas då ytan inte uppfyller kraven på god tillgänglighet. Däremot kan bårder av och kanter av gatsten föreslås, som säkrar upp kanter på platt- och markstensytor från att glida isär med sättningar som resultat.

Natursten, stenplattor

Bör endast föreslås i anläggningar där det motiveras av till exempel kulturhistoriska skäl. Avgörs alltid i varje unikt projekt, samråd skall ske med fastighetsförvaltare.

Kullersten, rundad stor natursten

Rundad natursten kan utföras i refuger som uppstår i trafikytor mellan olika trafikslag. Det för att särskilja och separera gående från cyklister och motorfordon.

Belysning

God allmänbelysning ska finnas på huvudgångstråk, gemensamma uteplatser samt på parkeringar och cykelparkeringar.

Entréer, angöringsytor inkl varuintag, vändplaner samt ut- och infarter ska ha särskilt god allmänbelysning.

Belysning av trädkronor och fönsterlösa fasadytor kan ske med markstrålkastare. Dessa spotlights kan användas för att skapa trivsamma och intressanta utemiljöer under den mörka tiden på året. Beakta även elmatning fram till eventuellt julgransfundament, motorvärmare och laddstolpe samt eventuellt växthus. Markprojektör tar fram förslag på placering av belysning.

Elprojektörens förslag till sträckning av elmatning mellan ljuspunkter skall godkännas av markprojektör, så att inte onödiga konflikter uppstår.

Välj armaturer och belysningskällor omsorgsfullt och beakta faktorer som bländningsrisk och risk för vandalism, det vill säga skyddade armaturhus och stålraster på markstrålkastare, ljusspridning och design. En återhållsamhet vad gäller armaturval bör beaktas, så att förvaltningen inte måste hålla onödigt många armaturer och ljuskällor i lager. Det vill säga eftersträva enhetlighet med redan utförda boenden, där belysningen är god.

Befintliga träd och naturmark

Befintliga träd och naturmark som bevaras kan skapa stora värden för trivsel och biologisk mångfald. Naturmark och befintlig vegetation ska skyddas och ingå i nya anläggningar i så stor utsträckning som är rimligt. Konsulten ska i tidigt skede stämma av med tekniska kontoret om naturen enligt kommunala naturvårdsprogram har höga bevarandevärden, det vill säga äldre skyddsvärda ekar eller liknande.

Generellt ska stora träd sparas, men inte närmare byggnad än 8 m eller där trädrotssystem kan innebära skada eller andra framtida negativa effekter på byggnad och hårdgjorda ytor. För befintliga träd av släktena Salix (pilträd) och Populus (aspträd) så gäller särskilda beaktanden, där bör träden tas ned med tanke på byggnadens grundläggning, va-system eller sprickbildning i hårdgjorda ytor.

Stängsel, räcken, handledare och staket

Räcken och staket används för att förhindra fallolyckor vid murar, trappor och andra nivåskillnader. Handledare används för att främja säkerhet och tillgänglighet. Fallskyddsräcken skall föreskrivas där nivåskillnader överskrider 300 mm, till exempel vid stödmurar eller andra terrasseringsar.

Gångramper, terrängtrappor och källartrappor

Föreses med handledare på 900 mm höjd. Även avåkningskydd med höjd 100 mm och en nedre handledare på 400 mm höjd ska projekteras in där tillgänglighet skall uppnås.

Stängsel, staket och räcken ska utföras stabila med betongfundament eller förankring direkt i trappa eller mur. Stängsel eller staket ska inhägn hela trädgården.

Grindar ska föreses med tvåmoments trycken; normalt handtag/ trycke och överliggare med bygel. Säkerhetskedja bör finnas som fästs med lös ände i grind med karbinhake.

Kringgårdande stängsel utförs med diskret utformning som smälter in i omgivningen, färgen kan med fördel anpassas till byggnadens färgsättning eller omgivande miljö. Höjd 1,1 meter helst 1,4 meter. I de miljöer som trästaket kan bli aktuella, välj träslag eller ytbehandling så att skötselinsatser kan minimeras, det kan innebära obehandlade träslag som lärk, furu eller ek.

Staket och plank av målat trä bör dock undvikas ur skötselsynpunkt.

För att minska risk för smitningar kan stängsel och staket visuellt döljas bakom häckar och buskar. Observera att en skötselzon bör planeras in mellan barriär och vegetation.

Behov av trafikavskiljande trafikräcken ska beaktas och föreskrivas om sådana anses nödvändiga. Det gäller vid nivåskillnader som kraftigt lutande slänter eller parkeringsplatser och vändplaner där topografin medför lutande markytor.

Växtmaterial

Växter planteras i utemiljön för att skapa trivsel, rumslighet, variation och prydnad. Växter kan också användas för att stimulera känsel, smak och lukt.

Blommande växter med doft och vackert bladverk av gammeldags arter bidrar med hemkänsla och identitet. Vårdträd ger karaktär och skugga. Vid val av växter ska framtida tillväxt och skötselbehov beaktas.

Vid planteringar under fönster får maximal höjd på färdigbuske inte vara högre än underkant fönster.

Trädval som ska undvikas; pil, poppel, hästkastanj, skogsek, lind och parkslide.

Träd som bär frukt får förekomma, men beakta placering med hänsyn till byggnad och närliggande gångstråk eller lövsavning på underliggande ytor och möblering.

Många trädgårdsväxter är mer eller mindre giftiga och vid val av växter ska typ av vårdboende och klienter beaktas för att begränsa risken att giftiga växter förtärs och leder till skada. En utgångspunkt bör vara att det ofta krävs onormalt stora mängder födointag av skott, blad eller frukter för att förgiftning ska uppstå, men att försiktighetsprincipen prioriteras och alltid styr växtvalet.

Akut giftiga växter som gullregn, idegran, stormhatt, tibast, och tidlösa med flera ska inte finnas.

Även mindre giftiga växter som try, kaprifol och druvfläder med flera ska användas med försiktighet, detta gäller särskilt för växter där bär och andra växtdelar kan locka till förtäring.

Växtbäddar

Växtbäddar ska skapa goda långsiktiga växtbetingelser för planterade träd, buskar, perenner och kryddväxter samt för växter som ska odlas. Växtbäddar ska anläggas så att jord och täckbark inte riskerar att rinna ut på andra ytor vid kraftiga regn. Det vill säga planera rätt utgångsnivå på växtbäddarna. Som alternativt till täckbark kan tåliga marktäckare som Waldsteinia eller flocknäva planteras.

Gräsytor

Gräsytor ger överblickbarhet och grönska i trädgården samt knyter ihop olika ytor och funktioner i utemiljön. En öppen plan gräsyta för aktiviteter med storlek anpassad till boendet skall anordnas.

Gräsytor ska utföras så att de blir lättskötta och så att vatten inte blir stående på eller under gräsytan med sankt gräsmattor som följd. Beakta behov av dränering och avskärande diken.

Där gräsytor möter fasad läggs betongplattor bredd min 700 mm, i nivå med anslutande gräsyta. Där planteringsytor möter fasad läggs betongplattor bredd min 1050 mm.

Ytor under utstickande taksprång ska beläggas med asfalt eller betongplattor.

Murar

Murar används som stödmurar för att ta upp höjdskillnader och undvika branta slänter. Murar kan även användas för att avgränsa och höja upp planterings- och odlingsytor samt för att skapa rumslighet. L-stödmurar kan användas för att bygga upp gångramper. För att hantera höjdskillnader kan gabionmurar, L-stöd- eller T-stödmurar användas, i undantagsfall används platsgjutna murar. Beakta möjligheten att använda L-stöd eller T-stödmurar med reliefmönster på utsida vid synliga lägen. Detta kan visuellt lätta upp vertikala betongytor som kan uppfattas som kala och monotona. Kan kombineras med klätterväxter och växtbäddar.

Utrustning

Utrustning och utsmyckning som flaggstång, fast julgransfot, vattenutkastare, papperskorgar skapar trivsel och underlättar skötsel. Behovet av ovanstående får avgöras från fall till fall tillsammans med projektledare och förvaltare.

Askkoppar skall placeras invid avskild yta avsedd för rökning.

Flaggstång ska vara av typen med invändig lina.

Papperskorgar ska vara försedda med lock och vara lätta att ömma.

Papperskorgar och askkoppar får inte monteras på fasad på grund av brandrisk.

Fast julgransfot förses med elmatning för julgransbelysning.

Planering för skötsel och underhåll

Är av stor vikt för en fungerande och bra utemiljö. Utemiljön planeras med beaktande av en rationell skötsel och ett minimerat underhåll.

Funktionsbeskrivning Balkonger/takterrasser

Skyddade från blåst och stark sol.

Gemensamma balkonger/terrasser kan göras helt eller delvis inglasade men med möjlighet att öppna upp.

Vid inglasning ska glaset inte gå lägre än 600 mm från golv för undvikande av fallkänsla, alternativt vara frostat upp till 600mm från golv.

Inga nivåskillnader ska förekomma mellan inne och ute.

Med minimerad nivåskillnad följer risk för inläckage av snö och väta, varför tak krävs över åtminstone del av balkongen.

Dörr med samma mått som till lägenheterna.

Boende ska kunna se ut genom räcken när de sitter ner.

Balkongräcket måste vara enligt BBR nivå när golv upp till dörr är lagd.

Gemensamma balkonger ska vara rymliga med sittplatser för antalet hyresgäster.

Enskilda såväl som gemensamma balkonger/terrasser ska ha låsbara dörrar.

Avbländad belysning ska finnas på samtliga balkonger, på större gemensamma balkonger bör downlights väljas

Solavskärmning, gärna automatisk

Funktionsbeskrivning Belysning

Belysningsplanering bör delas upp på generell belysning, som tillgodoser allmängiltiga krav, och en individuell som tillgodoser enskilda personers särskilda behov.

Belysningen ska:

- Bidra till rummets trivsamhet.
- Ge bra ljus då man städar, läser, handarbetar eller äter.
- Ge ett behagligt ljus då man vilar, ser på TV eller umgås.
- Möjliggöra omvårdnad, undersökningar, och vård- och behandling.
- Ge god ljusfördelning i rummet så att skuggor och dagrar kan uppfattas.
- "Lagom" stora kontraster bidrar till en god rumsuppfattning.
- I lägenheter ska fast installerad belysning begränsas till en miniminivå, för att ge den hyresgästen friheten att själv utforma sin hemmiljö.
- Av samma skäl ska en del av belysningen i gemensamhetsytor utgöras av golvlampor och andra flyttbara inredningsarmaturer. En god synmiljö förutsätter också att belysning är flyttbar och regler/dimbar
- Trivselbelysning i fönster förutsätter lämpligt placerade eluttag.
- Lampputtag över fönster är ett alternativ i framför allt sällskapsytor. Behov av stark belysning kan finnas vid städning och vissa aktiviteter.
- Med hänsyn till hemtrevnad och lugn miljö behöver en mer dämpad belysningsnivå också kunna väljas. Dimbar belysning är därför att rekommendera i framför allt i gemensamhetsutrymmen.
- Belysningsstyrka i två valbara nivåer är att föredra i exempelvis korridorer, där man gärna har en dämpad nattbelysning.
- I lägenheter önskas ledljus nattetid med tanke på personalen.
- Belysningen ska vara välanpassad för synsvaga.
- All belysning såväl inne som ute bör vara icke bländande.
- Inom äldreomsorg måste all belysning i lägenheterna regleras med strömbrytare.

Funktionsbeskrivning brandsäkerhet

Brandskydd konsulteras alltid med projektets brandskyddsansvarig.

Verksamhetsklass

I lokalerna kommer personer att vistas som har begränsade eller inga förutsättningar att sätta sig själva i säkerhet. Lokalerna utgör Särskilt boende för äldre (SÄBO) och ska därför dimensioneras enligt reglerna för verksamhetsklass 5B.

Personalutrymmen som är brandtekniskt avskilda från särskilt boende kan dimensioneras enligt reglerna för verksamhetsklass 1.

- Brandlarm installeras i hela anläggningen samt kopplas till brandförsvaret.
- Brandlarmet ska vara integrerat med det interna larmsystemet.
- Utrymmen i verksamhetsklass 5B ska förses med utrymningslarm som aktiveras manuellt och med automatiskt brandlarm. Brandlarmet ska vara heltäckande inom särskilt boende sett till krav i BBR.
- Som egen ambition ska dock brandlarmet vara heltäckande i samtliga lokaler oavsett verksamhetsklass samt vidarekopplat till räddningstjänsten.
- Vid brand i lägenhet eller annat område ska detta adresseras i personalens larmtelefoner.
- Inom lägenhetsplanen är det önskvärt med tyst larm som endast personal ser på mottagare/telefondisplay. Detta ska alltid förankras hos brandmyndigheten först.
- De boende ska ha möjlighet att kunna röka i sin lägenhet. Vid nybyggnation ska sprinkler installeras i samtliga utrymmen. Varje lägenhet är en egen brandcell.
- Samtliga dörrar som avgränsar brandceller ska automatisk stängas vid brandlarm
- Vid brandlarm ska samtliga dörrar och grindar automatiskt låsas upp utan att registrering/loggning av vilka som passerar, stängs av
- Lägenheterna ska vara förberedda för installation av Q-fog brandskyddsutrustning. Freeswing på samtliga lägenhetsdörrar.
- Antalet utrymningsvägar samt deras fördelning ska vara godkända av räddningstjänsten eller av brandskyddsdokumentation. Med hänsyn till olika funktionsnedsättningar hos de som uppehåller sig i byggnaden krävs särskilt goda möjligheter till enkel utrymning – vanlig nivå i byggnormer är inte alltid tillämpliga.
- Antalet boende ska framgå
- Antalet personal per våningsplan ska framgå
- Bostadslägenheter ska utföras som egna brandceller och den avskiljande konstruktionen ska utformas i lägst klass EI 60.
- Utrymningsvägar ska automatiskt låsas upp vid larm.
- Dörrar i brandcellsgränser ska ställas upp på magnethållare och dörrar stängas med en dörrstängningsknapp enligt standard SS-EN 179.
- Utrymningsbeslag ska vara enligt standard SS-EN 179
- I lägenheter utrustas pentryt med timer vid uttaget till kaffebryggaren el motsvarande.
- Spisar i avdelningskök utrustas med spisvakt eller liknande och uttag för kaffebryggare eller motsvarande förses med timer

Brandskydd vid ändring av byggnad

Vid ombyggnad/ändring av lokaler innefattas lokalerna av ändringsreglerna (BBR 5:8). Krav på brandskydd ska uppfyllas som vid nybyggnation

Gångavstånd till utrymningsväg

I utrymmen för tillfällig vistelse, där en enda utrymningsväg accepteras, gäller att gångavstånd till utrymningsväg inte ska överstiga 30 m.

Gångavstånd inom utrymningsväg

Där utrymningsmöjlighet finns i två riktningar ska gångavståndet inte överstiga 30 m. Detta avser korridor inom särskilt boende och uppfylls enligt aktuell layout

Där utrymningsmöjlighet endast finns i en riktning ska gångavståndet inte överstiga 10 m. Detta avser trapphallar och korridorändar och uppfylls enligt aktuell layout

Väg till utrymningsväg

Väg till utrymningsväg ska ha en fri bredd på minst 0,90 m och en fri höjd på minst 2,00 m.

Utrymningsväg

Korridorer och trapphus inom egna brandceller är utrymmen som klassas som utrymningsvägar. Även korridor i särskilt boende är att betrakta som en utrymningsväg.

Utrymmen dimensionerade som utrymningsväg ska ha en fri bredd på minst 0,90 m och en fri höjd på minst 2,00 m. Ledstänger och liknande får inkräkta med högst 0,10 m per sida i utrymningsvägen.

Inredning får inte bidra till rökutveckling eller brandspridning inom utrymningsvägarna (undantaget för korridor i särskilt boende, där vissa utrymmen innehåller brännbart material får ingå i samma brandcell som korridoren). Utrymningsvägar och dörrar till utrymningsvägar ska vara lätt tillgängliga. Inget brännbart material eller föremål som kan hindra eller försvåra utrymning får ställas i utrymningsväg

Säker plats

Från samtliga utrymningsvägar ska utrymning kunna ske vidare till säker plats. Från aktuell byggnad/lokal kan utrymning ske till det fria. Detta innebär att utemiljön behöver anpassas så att säker plats kan nås även vintertid.

Dörrar

Dörrar som ska användas för utrymning ska vara lätta att identifiera, öppna och passera. För dörrar i fasad omfattar detta vintertid även undanröjande av snö och is som blockerar dörrarna.

Dörrar som måste passeras för att nå till en utrymningsväg ska vara försedda med anordningar som gör det möjligt för personer att återvända efter passage.

Kravet gäller även dörr till utrymningsväg. Detta avser bland annat lägenhetsdörrar

Mått

Dörrar i och till utrymningsvägar ska ha en fri bredd på minst 0,80 m och fri höjd på minst 2,00 m. Dörrblad får inte inkräkta på den fria bredden.

Avståndet mellan en dörr och trappa och/eller ramp ska vara minst 0,8 m

Trappor

Trappor i utrymningsväg ska ha en fri bredd på minst 0,90 m och en fri höjd på minst 2,00 m.

Ledstänger och liknande får inkräkta med högst 0,10 m per sida

Räddningsväg och uppställningsplats

Byggnaden ska vara tillgänglig för räddningsfordon från det allmänna gatunätet. Utanför fönster eller balkong där bärbar stege är tänkt att användas ska marken anpassas för utrymning.

Släckutrustning

I enlighet med Lagen om skydd mot olyckor, LSO (SFS 2003:778) ska lokalerna utrustas med anordningar för manuell brandsläckning. Släckutrustning kan utgöras av handbrandsläckare. Avstånd till närmaste släckutrustning ska inte överstiga 25 m. Handbrandsläckare ska utformas enligt SS-EN 3. Skyltning ska utföras enligt AFS 2020:1.

Nödbelysning

Trapphus och korridorer inom boende ska förses med nödbelysning. Vid strömavbrott ska nödbelysningen ge avsedd belysning under minst 60 minuter. Systemet ska reagera även på lokala strömbortfall vilket innebär att om allmänbelysningen i det aktuella utrymmet släcknar till följd av strömavbrott ska nödbelysningen tändas.

Funktionsbeskrivning Data/tele

Vård och omsorgs IT-strateg ansvarar för planerandet.

Uttag för telefoni och data (nätuppkoppling) ska finnas i:

- Kök
- Allrum
- Kontor
- Samtliga lägenheter
- Gemensamhetslokaler, ex TV och musikrum
- Konerensrum

Kontrollera att täckning av alla former av data och telefoni finns i hela huset.

IP telefoni för personal och boende.

Bredband ska installeras vid varje nybyggnation, med möjlighet för brukarna att kunna ansluta sig via eget abonnemang.

Behov av fibernät i husen så att verksamheten har tillgång till trådlös uppkoppling, till exempel vid installation av trådlösa system som internt larmsystem.

Tydligt informationsmaterial från bredbandsleverantören så att den enskilda brukaren kan göra ett aktivt val av bredband och telefoni

Funktionsbeskrivning fönster och dörrar

Generöst inläpp av dagsljus är av stor betydelse för boende som har svårt att komma ut av hälsoskäl eller på grund av funktionsnedsättning. Av samma anledning ska låg fönsterbröstning eftersträvas i lägenheter och gemensamhetsytor, så att utblickar möjliggörs även för sittande eller liggande personer.

I glasningens utformning ska även risken för insyn samt trygghetsaspekter vägas in.

Varje rum inom lägenheter och gemensamhetsytor bör vara försett med vädringsfönster.

Fönstervred ska vara lågt placerade med hänsyn till personer i rullstol.

Stora öppningsbara fönster inom dessa utrymmen ska alltid ha vred som är lätt demonterbart om fönstret behöver säkras.

Balkongdörrar utrustas med cylinderlås.

Till gemensamma balkonger ska dörrar försees med dörrautomatik.

Fönsterdörr (gärna dragdörrar) till gemensam uteplats/balkong ska utföras som dubbeldörr med handtag på båda dörrbladen och fritt passagemått om 1400 mm.

Fönsterdörrar i markplan ska vara lås- och öppningsbara från in- och utsida (dubbelcylinder) samt försedda med kanalisation och karmöverföring för stängningskontroll.

Säkerhetsanordningar samt vädringsbeslag (överkant) ska finnas på alla öppningsbara fönster och balkongdörrar.

Alla fönster och balkongdörrar ska utrustas med mellanglaspersienner eller motsvarande.

Vridstång till persienn ska vara förlängd för att nå från rullstol.

Balkonger samt fönster i lägenheter och gemensamhetsytor mot solsida ska utrustas med automatisk utvändig solavskärmning som kan styras av sol/vind.

Screenmarkis eller vertikalmarkis som har en väv med hög transparens så att man kan se ut genom markisen

Avseende solavskärmning får man störst effekt om den är utanpåliggande.

Inga nivåskillnader, eller max 1 cm, vid ytterdörrar, terrassdörrar mm.

Helst värmeslingor precis utanför dörrar utomhus. Inga skarpa trösklar (för rullatorer och rullstolar)

Gärna tak över alla ytterdörrar, terrassdörrar. Lägenhetsdörrar ska avskärma ljud

Funktionsbeskrivning golv

Golven ska ha de egenskaper som regleras i nationell byggstandard ex Boverkets byggregler samt, i förhållande till de boendes behov, uppfylla följande krav:

- Golvmaterial ska generellt vara lättstädad och smutsavvisande.
- Golven ska tåla desinfektionsåtgärder.
- Golven ska vara halkfria i badrum/toalett, skölj och avdelningskök.
- Ftalatfritt plastgolv
- Klassificeringen för kommersiell miljö ska vara mycket hög
- Energiabsorberande golv. Tester visar att dessa drastiskt minskar riskerna för höftledsbrott samt att ljudmiljön förbättras.
- Homogen vattentät plastmatta är grundstandard i vistelseutrymmen, klinker är lämpligast i entréer och andra utrymmen med hårt slitage.
- Sockeluppvik ska utföras vid matta men i gemensamhetsutrymmen ska trälist finnas (hemkänsla). Vid klinkergolv, hålkälssocklar.
- I gemensamhetsutrymmen läggs vackrare golvmaterial, såsom trämönstrad plastmatta av god kvalitet för ökad hemkänsla.
- Golv ska hålla en varm, dämpad kulör, men inte vara för mörka.
- Ett diskret mönster är att föredra framför helt enfärgat golv med hänsyn till skrap och småskador.
- Färg och mönster får inte försvåra upptäckten av fläckar och spill.
- Golvet får inte ge upphov till bländande reflexer.
- Golv ska dämpa ljud från steg, stolskrap och dylikt.
- Av arbetsmiljöskäl ska golven inte vara så hårda att de blir tröttande att gå på. De ska inte vara så mjuka att det blir tungt att köra rullstol eller rollator på. Dessa avvägningar får göras beroende på typ av lokal. Kraven är viktigast att tillgodose i korridorer och allmänna utrymmen.
- Inga nivåskillnader eller snubbelkanter mellan golv i olika rum får finnas.
- På skrapgaller bör springorna vara högst 5 mm breda.
Skrapgaller och liknande ska vara försänkta i golv

Förslag golvmattor torra rum, ref från Nybacken

Oak Longstripe
LIGHT
NCS-nummer: S 4020-
Y20R
LRV: 27.6

Tarkett, Excellence 3,25mm,
Tapiflex Excellence 80 (sheet)
Oak Longstripe, Light.
Stegljudsdämpning ca 19dB
Halkskyddklass R10

Long Modern Oak
NATURAL
NCS-nummer: S 3020-
Y20R
LRV: 33.1

Tarkett Excellence 3,25mm,
Tapiflex Excellence 80 (sheet)
Long Modern Oak Natural
Stegljudsdämpning ca 19dB
Halkskyddklass R10

Funktionsbeskrivning inbrottsskydd

Skydd mot inbrottsskador innebär att med tekniska inbrottsskydd, bevakning och rätt rutiner hos personalen försvåra tillgängligheten till kommunens och de boendes egendom.

Investering måste ställas i relation till effekt.

Byggnader ska utformas så att de uppfyller försäkringsvilkorens grunder för acceptabelt omslutningsskydd, avseende den för situationen gällande skyddsklassen, normalt skyddsklass 1 om inget annat sägs.

För mera detaljerad information se försäkringsnivåer för skyddsklass 1 och 2.

Fönster ska i normalfallet vara invändigt reglade.

Vid skyddsklass 2 ska fönster beläget mindre än 4 meter från marknivå ha invändigt lås.

I marknivå ska kontor ha okrossbart glas i fönster, alternativt fönstergaller/säkerhetspersienn.

Fönstergaller kan behöva beaktas för vissa rum då rummen kan innehålla läkemedel, sekretessbelagda dokument samt begärligt hälso- och sjukvårdsmaterial.

Inbrottslarm installeras efter behov viktigt att tänka på att kontorsutrymmen ofta står tomma nattetid.

Funktionsbeskrivning säkerhet

Det finns många olika säkerhetsaspekter att ta hänsyn till inom särskilt boende. Man skiljer mellan statisk respektive dynamisk säkerhet.

Statisk säkerhet avser åtgärder i den fysiska miljön för att ge fysiskt stöd, minska eller förebygga risk för fall, smittspridning eller olyckstillbud inom eller intill äldreboendet.

Det handlar bland annat om enkel och logisk planlösning, utrymningsvägar, passagesystem, brandlarm, avskärmningar, inlåsta kemikalier och att textilier ska kunna tvättas i 60 grader för att undvika smittspridning.

Dynamisk säkerhet handlar om rutiner och organisation för att hantera säkerheten för de boende. Tillgänglighet i särskilt boende handlar om att skapa en fysisk miljö som är till för alla. Miljön ska underlätta för personer med olika slags funktionsnedsättningar såsom rörelse- och orienteringsförmåga eller nedsatt styrke-, grip- eller precisionsförmåga för att de självständigt ska kunna använda miljön.

Nivåskillnader, svåröppnade dörrar och en otydlig visuell utformning är de största hindren som i alla situationer ska undvikas.

Alla typer av installationer som kan döljas ska döljas.

Funktionsbeskrivning lås och skalskydd

Lås och skalskydd ska lägst uppfylla försäkringsbolagets krav samt brandskyddsmyndighetens krav. Avsteg kan göras där myndighetskrav eller verksamhetens art så kräver. Generellt ska samtliga avsteg godkännas av kommunens försäkringsbolag.

Så kallad hotellåsning, nyckelfria lås, tillämpas på lägenhetsdörrar. Lägenhetsdörren är låst på utsidan för att förhindra obehöriga att ta sig in. Vård och omsorg har upphandlat Saltolås.

Lägenhetsdörren ska öppnas med tagg och/eller nyckel. Taggen ska öppna utan att man lägger den mot låset. Dörren ska på enkelt sätt kunna ställas i öppet läge om den boende så önskar eller kunna ändras så att den boende kan få en nyckel i stället för tagg.

Låssystemet ska vara förberett för Myfare-teknik (beröringsfri kortteknik) Till skalskydd ska tagg och kod tillämpas

Inom ett större vård- och omsorgsboende för äldre är avdelningar/lägenhetssektioner låsta separat; gräns för låsningen kan få inverkan på planlösningen.

Beakta även lås- och utrymningsbeslagning mot trappa och i hiss.

Låsschema, nyckelhantering och förvaring

Tanken bakom låssystemen på vård- och omsorgsboende ska vara att avgränsa behörigheten med nycklar/taggar;

- Personalen får inte gå hem med en nyckel/tagg som går till annat än omklädningsrum samt ytterdörr.
- Tjänstgörande personal kvitterar ut nyckel/tagg vid arbetspasset som går till avdelningscentré och samtliga lägenheter inom avdelningen.
- Loggning på individnivå vid öppning av nyckelskåp, medicinskåp och värdeskåp.
- Nycklar/tagg till lägenhetssektioner, avdelningar eller lägenhetssektion ska avgränsas så att de endast används av behörig personal inom sitt område.
- Låsningen på chefskontor ska endast vara tillgänglig för chefer.
- Låsningen på sjuksköterskekontor ska endast vara tillgänglig för sjuksköterskor.
- Låsningen på fysioterapeuters och arbetsterapeuters kontor ska endast vara tillgänglig för dem.
- Huvudnyckel som går till samtliga lägenhetsdörrar ska finnas.
- De boende ska ha egen låsning till den egna lägenheten och dörr ska öppnas när den boende är på ett kort avstånd från dörren utan att man lägger taggen på läsaren.
- Alla dörrar som ska vara öppningsbara för de boende måste ha cylinderlåsning utöver eventuell elektronisk låsning. Dessa dörrar ska kunna öppnas med samma kod/tagg/nyckel som den boendes lägenhet.
- Balkongdörrar i den egna lägenheten ska ha cylinderlåsning. Det ska finnas en individuell nyckel till varje lägenhet, en nyckel per avdelning samt en huvudnyckel. Låset behöver bara vara från insidan på utsidan endast ett handtag.
- Medicinskåp i lägenheter ska ha lås med loggfunktion.
- Värdeskåp i lägenheter ska ha lås med loggfunktion.
- En huvudnyckel ska finnas som går till samtliga värdeskåp inom enheten.
- Till samtliga utrymmen för personal där ordet nyckel används kan även tagg eller kort förekomma i stället.
- Alla nycklar som ska kunna hanteras av den boende ska finnas i tre exemplar.
- Gällande antal till personal bestäms det utifrån varje enhets storlek.

- För varje låsinstallation på ett boende ska i god tid ett låsschema upprättas för godkännande av brukaren samt lokalförsörjningen.
- Passersystemet ska kopplas mot central server på kommunens IT-enhet.
- Nycklar och taggar till avdelningen, lägenheter, medicinskåp och värdeskåp ska förvaras i ett elektroniskt nyckelskåp som ska finnas på varje avdelning; se över behov av förstärkt vägg. Hemtjänst behöver förvaring av nycklar i särskilt förråd som ska ha elektroniskt lås, se rumsprogram.

Vid nyanskaffning bör nyckelskåpet uppfylla kraven SSF3492. Detta krav behöver inte vara uppfyllt om verksamheten dygnet runt har uppsikt över lokalen där nyckelskåpet är uppsatt.

Nyckelskåpet ska kopplas mot central server på kommunens IT-enhet. Fabrikat av nyckelskåpet ska vara i enlighet med aktuell upphandling i Arvika kommun.

Trygghetslarm, internt larmsystem

Internt larmsystem anpassas efter målgrupp och utformas enligt senaste tekniken. Larmsystemet ska vara IP baserat och vara internt för boendet.

Vård och omsorg Arvika kommun har Sensio upphandlat vilket uppfyller kraven.

Funktioner som larmsystem ska ha:

- Installationer som är sensorstyrda och som känner av boendes position
- Installationen av larm för såväl brand, skalskydd och individ ska vara oberoende av extern kraftkälla och externt IT- nätverk (internet) under minst 60 timmar
- Larmsystemets centralutrustning ska förvaras i ett låst utrymme.
- Larmsystemet ska ha call-back funktion.
- Ska vara dimensionerat så inga larm riskerar att hamna i kö och/eller falla bort samt kunna hantera om ytterligare utrustning behöver byggas på, exempelvis dörr- och/eller sänglarm.
- Den boende ska ha full täckning i hela huset från radiokällan och kunna larma från samtliga platser i inomhusmiljön samt enhetens utemiljö.
- Personalen ska bära larmtelefoner med tydlig display med avlysningsfunktion som talar om vilket rum som larmar.
- Tvåvägskommunikation
- Personalen ska kunna kontakta varandra via telefonerna. Larmtelefoner ska ha full täckning i hela boendet.
- Telefonerna ska även kunna användas för externa samtal.
- Det ska finnas möjlighet att ge larmsignaler olika karaktärer.
- Externa samtal bör ha en annorlunda ringsignal så personalen kan skilja den från larmsignal.
- Nödlarm ska ha en annorlunda signal.
- Telefonernas display ska visa olika färg för olika typer av larm.
- Huvudentré ska kunna öppnas via personalens larmtelefon och det ska vara möjligt att via larmtelefonen kunna prata med besökare i entrén. Porttelefonen ska ha en ringsignalfunktion till var avdelning/lägenhetssektion samt till kontor.
- Inbrotts- och överfallslarm ska kunna kopplas till larmtelefonen.
- Hisslarm och brandlarm ska kunna tas emot på telefonerna och vara adresserat.
- Antalet telefoner till enheten ska vara en per tjänstgörande personal samt en extra (ex) under laddning eller reparation.
- Larmsystemet ska ha batteribackup. Vid strömavbrott ska larmsystemet ha 10-12 timmars drift. Uppgifter om vem som larmat, vid vilken tidpunkt och när det har åtgärdats ska lagras i systemet som är kopplat till kommunens IT-enhet.
- Ett loggprogram ska levereras till systemet. Personal ska på ett enkelt sätt kunna läsa av vem som larmat, när larmet utlösts och när det har åtgärdats. Batteribackup ska omfatta även loggningsfunktionen

Leverantör av larmsystemet ska kunna erbjuda felavhjälpning/jourttjänster.

Felavhjälpning ska påbörjas inom 4 timmar, veckans alla dagar och även efter ordinarie arbetstid.

Enheten ska efter garantitiden via Vård- och omsorg kunna teckna fortsatt serviceavtal.

Vid garantibesiktning av larmet ska alltid representant från vård- och omsorgskontoret samt enhetschef kallas. Leverantören åtar sig att i god tid se till att serviceavtal kan tecknas av Vård- och omsorg efter garantitidens utgång. Leverantören åtar sig att under hela avtalstiden efter installation tillhandahålla reservdelar till systemet.

Lagar och krav

Socialtjänstlagen (SoL)

Socialtjänstlagen (SoL) är den lagstiftning som styr kommunens ansvar för äldre personer, ger den enskilde rätt till bistånd i olika former och anger den värdegrund som äldreomsorgens verksamhet ska utgå ifrån.

I 5 kap SoL står bland annat följande: ”4 § Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund). Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Lag (2010:427).

5 § Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd. Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges. Lag (2010:427).

” Inspektionen för vård och omsorg är tillståndsmyndighet och en tillsynsmyndighet kan ge vägledning om det särskilda boendets utformning i förhållande lagstiftningens krav enligt ovan. Länsstyrelsen handlägger det investeringsstöd som kan finnas för byggande av särskilt boende enligt lagstiftningen ovan. Investeringsstödet är förknippat med vissa krav och avgränsningar

Nationell värdegrund

Värdegrunden är en del av SoL och är viktig för att säkra en god tillvaro för kund, anhörig men också personal. Vid utformning av lokaler för vård- och omsorgsboende så måste värdegrunden alltid säkerställas. I SOSFS 2012:3 (S), ger man råd under följande rubriker:

Värdigt liv

Insatser av god kvalitet

Privatliv och integritet

Självbestämmande, delaktighet och individanpassning

Gott bemötande

Välbefinnande

Trygghet

Meningsfull tillvaro

Hälso- och sjukvårdslagen (HSL)

HSL reglerar de vårdinsatser som ska bedrivas i verksamheten, denna lag beskriver inte specificerat hur lokalerna ska se ut dock är de generella kraven så formulerade att de måste finnas i åtanke när man utformar vård- och omsorgsbostäder. Ett utdrag: ”Hälso- och sjukvården ska bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär att den särskilt ska:

1. vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen
2. vara lätt tillgänglig
3. bygga på respekt för individens självbestämmande och integritet
4. främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen

Arbetsmiljölagen

Arbetsmiljön för personalen regleras i arbetsmiljölagen (AML) och i arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS), arbetsmiljöverket har specificerat måttkrav i skriften "Särskilt boende för äldre – Arbetsmiljö". Här beskrivs också andra krav med hänvisning till gällande regelverk.

Den enskilda lägenheten är, liksom övriga utrymmen, personalens arbetsplats både när det gäller att tillhandahålla lokalvård och andra servicetjänster och när det handlar om att ge vård och omsorg. På samma sätt är det gemensamma aktivitetsutrymmet, matrummet och köket en förlängning av den boendes vardagsrum och kök där viktiga moment i det dagliga livet äger rum, som måltider och sociala aktiviteter. Det är därför viktigt att arbetsplatsperspektivet finns med i planeringen av alla utrymmen i det särskilda boendet genom noggranna inventeringar av verksamhetens behov av utrymmen och funktioner

Livsmedelsbestämmelser

Lagstiftning och bestämmelser som man måste ta hänsyn till är:

Livsmedelslagen (SFS 2006:804)

Livsmedelsförordningen (SFS2006:813)

Livsmedelsverkets författningssamling (LIVSFS) och EU-förordningar.

Plan- och bygglagen PBL

I PBL finns bestämmelser om byggande där det bland annat ställs krav på tillgänglighet.

Boverkets byggregler, BBR

BBR innehåller föreskrifter och allmänna råd till vissa krav i plan- och bygglagen, PBL, och plan- och byggförordningen, PBF.

Utformningen av vårdens miljöer styrs av flera övergripande lagar och regelverk som är bindande.

Standarder

Flertalet standarder följs, gäller för både verksamhetsmässiga krav samt byggnadstekniska krav. I svensk standard för byggnadsutformning anges en höjd standard för tillgänglighet.

Särskilt viktigt att ta hänsyn till den utrymmeskrävande utrustning som används, till exempel rullstolar, rollatorer, liftar och andra förflyttningshjälpmiddel. I de gemensamma utrymmena är det lämpligt att dimensionera för att samtliga boende i en grupp använder rullstol. Utrymmeskraven i SIS-standarden är dock dimensionerande för endast ett fåtal rullstolsanvändare, till exempel runt matbord. Detta påverkar dimensioneringen av de gemensamma utrymmena. Det betyder också att det krävs avställnings- och förvaringsutrymme för olika typer av utrustning i direkt anslutning till lägenheterna.

Tvångs- och skyddsåtgärder

Lokalernas utformning och utrustning kan ha betydelse utifrån tvångs och skyddsåtgärder för personer med demenssjukdom eller annan kognitiv funktionsnedsättning.

Tvångs- och skyddsåtgärder som bland annat lås, larm, bälte, sele, bord och sänggrindar får inte användas för att frihetsberöva en person. Däremot får det användas som skydd eller hjälpmedel om den enskilde samtycker. I de fall den enskilde har en kognitiv funktionsnedsättning uppkommer emellanåt dilemman kring den enskildes självbestämmande och dennes förmåga att själv avgöra sitt bästa.

Det finns inget lagstöd för att skydda eller erbjuda personen hjälpmedel om han/hon inte samtycker till det.

När det gäller lås till den enskildes bostad får dörren vara låst men låset får inte vara konstruerat så att den enskilde inte kan öppna dörren och gå ut. Lokalernas utformning får därmed en viktig betydelse för hur medarbetare kan ha en överblick samt att lokalen bidrar till att skapa en trygg miljö för de äldre

Övriga krav

Ytskikt

Ytskikten ska ha de egenskaper som regleras i nationell byggstandard samt, i förhållande till de boendes behov, uppfylla följande krav: Utformning som bidrar till att göra hyresgästerna självständiga.

Ljus/belysning

Ljus och belysning har stor betydelse för stämningen och upplevelsen av en miljö. Viktigt med stor tillgång på dagsljus vilket reducerar depressioner, förbättrar sömnen, personal och hyresgäster blir piggare och upplever minskad känsla av stress. Belysningen ska ha de egenskaper som regleras i nationell byggstandard samt, i förhållande till de boendes behov, uppfylla följande krav:

- Belysningen ska kompensera för nedsatt syn (tillräckligt ljus, rätt ljus, inga reflektioner)
- Belysningen ska ha egenskaper som under dagtid bidrar till vakenhet och därmed ger förutsättningar för en god nattsömn
- Belysningen ska ge de boende vägledning i olika situationer (till exempel vägleda till toalett nattetid så att fall kan undvikas)
- Belysningen ska ha energisparfunktion då den inte används/behövs
- Belysningen ska ingå i en helhet tillsammans med arkitektur, färgsättning och inredning
- Uttag förberett för dekorationer och pynt vid fönsterbänkar och ovanför fönster
- Allmänljus, riktat ljus och stämningsljus

Funktioner som belysningen ska ha:

- Flexibla installationer som enkelt kan styras och regleras av boende och personal utifrån aktuella behov och förutsättningar. Bla sensorstyrning och dimbar
- Vägledande i lägenhet och korridor

Ljud

Enheten ska byggas så att ekoeffekter undviks, speciellt viktigt i gemensamma utrymmen.

Matsalar på nya vård- och omsorgsboende ska speciellt beaktas.

Kontorsrum för chefer och sjuksköterskor ska ha ljudklass för sekretessamtal.

I vissa rum bör akustikplattor installeras exempelvis i vardagsrum, allrum, matsal, musik och TV rum.

Ljuddämpning för behaglig ljudmiljö. Maskiner ska ha låg ljudnivå

Hörselslinga ska finnas i gemensamma utrymmen.

Ventilationssystem

Funktioner som ventilationssystem ska ha:

- Ventilation ska styras med luftkvalitetsgivare i de gemensamma lokalerna
- Displayer med information om luftkvalitet ska finnas
- Temperaturen ska kunna regleras för varje lägenhet.
- Krävs det svalare luft när uteluften är 20° C eller mer så krävs även installation av komfortkyla. Komfortkyla är den kyla som används för att sänka byggnaders inomhustemperatur för människors komfort.

Värmesystem

Funktioner som värmesystem ska ha:

Värmen i varje lägenhet ska kunna styras och regleras av personal

Värmen ska kunna styras och regleras av personal i de gemensamma lokalerna

Displayer med information om temperatur ska finnas tillgänglig

Klimatanläggning

Komfortkyla ska finnas på vård-och omsorgsboenden

Klimat (temp 22 eller 23°C).

Enheterna ska ha möjlighet att reglera temperaturen för en god inommiljö under hela året.

Varje lägenhet samt avskilda sällskapsrum och kontor styrs individuellt via rumstemperaturgivare, styrenhet och styrventiler för kyla och värme.

IT, el data/tele

Byggnaden ska vara förberedd för framtidens informations- och kommunikationsteknologi. Det innebär att det ska finnas en heltäckande struktur för såväl trådlös som trådbunden kommunikation som kan användas av såväl verksamheten som boende och besökare och vara oberoende av vilken personbunden hårdvara som den enskilde använder.

Byggnaden ska:

- Tillhandahålla möjligheten för personal att nå verksamhetssystem via både trådbundet som trådlöst nätverk
- Ge möjlighet för boende att kunna beställa egna tjänster från fibernätleverantörer i form av TV, Internet samt telefoni
- Utrustas med uttag för att koppla till dieselaggregat vid elavbrotT

Teknikrum

Plats i byggnaden där kablage och IT-infrastruktur kan kopplas samman. Utrymmet ska vara låsbart. Vid delat teknikrum med extern verksamhet så ska även korskopplingsstativ gå att låsa

Vatten

Funktioner som ska finnas:

- Nödvattenanslutning
- Installationsmöjlighet för Legionellasanerering

Ramper

Ska undvikas så långt som möjligt

Funktion

Tillgänglighetsanpassade gångytor som utförs för att ta upp höjdskillnader.

Plankrav

Utförs med lutning max 1:20, det vill säga 5 cm/m, max längd 5 m, bredd minst 1,5m, längd på vilplan skall vara minst 2 m, höjdskillnad mellan vilplan får max vara 0,25 m.

Vid extrema nivåskillnader får avvikelse till max längd 6 m på ramp med lutning 1:12 tillåtas, det vill säga ~8 cm/m. Detta ska alltid förankras med verksamhetens byggansvariga med hänsyn till personalens arbetsmiljö.

Byggtekniskt

Kanter för avåkningsskydd med höjd 100 mm skall finnas längs med rampens yttersidor.

Ytskikt

Tillgänglighetsanpassade ytskikt med kontrastmarkeringar i början och slutet av ramp samt mellan vilplan och lutande ramp t ex ljusa betongplattor nedfällda i asfalt.

Inredning

Räcken skall utföras på rampens båda sidor med dubbla ledstänger med höjd 400 mm resp. 900 mm.

Installationer

Ramper skall utföras med god allmänbelysning i form av stolp- eller pollarbelysning. Belysning kan även monteras i räcke eller ledstänger.

Utåtagerande personer

En del boende kan av psykiska skäl eller demenssjukdom vara utåtagerande. Om boendeenheten ska anpassas efter denna målgrupp behöver allt utföras förstärkt.

- Uppbyggnad av väggar och infästning av dörrar och sanitetsporslin ses över
- Dörrar förses med extra/förstärkta gångjärn och dörrkarm fästs i stålram.
- Akustikplattor eller annan ljudklassning
- Glas ska alltid vara säkerhetsglas oavsett höjd.
- Spegel ska vara av slagåligt material, såsom akryl eller polyester, och fälls in på kaklade väggar.
- Rör till VA och värme bör byggas in

Referenser och litteraturtips

- Andersson, J. E. (2006). Omsorgens Boenden - en forskningsöversikt över arkitektur, teknik och miljö i särskilda boendeformer. Stockholm: KTH
- Anna Bengtsson, Utemiljöns betydelse för äldre och funktionshindrade
- Arbetsmiljöverket AFS 2020:1 – Arbetsplatsens utformning,
- Boverket (2015). Boverkets Byggregler BBR 2015.
- BOV - Bygghälsa och vårdhygien, Svensk Förening för Vårdhygien
- Eliasson, T. (2014). Belysningsboken. Så ljussätter du inomhus. Stockholm: Roos & Tegnér
- Elisabeth Svensson, Bygg ikapp, (2020), För ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning,
- Folkhälsomyndigheten (2015) Att förebygga vårdrelaterade infektioner.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/a/att-forebygga-varrelaterade-infektioner-vikten-av-en-god-ledning-organisation-och-struktur/>
- Holm-Bodin, J. (2012). Femtio funderingar om äldres boende. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Hjälpmedelsinstitutet (2012). Bo bra på äldre dar. Kreativitet och nytänkande när det gäller bostäder och boendemiljöer för äldre. Stockholm: Hjälpmedelsinstitutet.
- Myndighet för delaktighet (2015) Miljöanpassningar som bidrar till ökad delaktighet.
- Socialstyrelsen (2013) Föreskrifter om tvångs- och skyddsåtgärder
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2013-12-34.pdf>
- SFVH, Svensk förening för vårdhygien: (2010 3:e utgåvan) Bygghälsa och Vårdhygien, BOV
<https://sfvh.se/bov-bygghälsa-och-varhygien>
- SFVH (2010). Bygghälsa och vårdhygien. Vårdhygieniska aspekter vid ny- och ombyggnation samt renovering av vårdlokaler. Västerås: Svensk Förening för Vårdhygien
- Ramprogram för Vård- och omsorgsboende Falu kommun 2017
- Ramprogram för äldreboende version 2016, Göteborgs stad
- Riktlinje vid utformning av vård- och omsorgsboende version 7, Norrköping kommun
- SIS (2006). Byggnadsutformning - Bostäder - Invändiga mått. SS 91 42 21. Stockholm: Swedish Standards Institute
- Socialstyrelsen (2008). Värddigt liv i äldreomsorgen. SOU 2008:51. Stockholm: Socialdepartementet.
- Socialstyrelsen (2010). Nationella riktlinjer för vård och omsorg av personer med demenssjukdom. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2011). Bostad i särskilt boende är den enskildes hem. Stockholm: Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen (2012). Allmänna råd om värdegrunden i socialtjänsten. SOSFS 2012:3. Stockholm: Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen (2015). Basal hygien i vårdlokaler 2015:10. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Wijk Helle (2004) Goda miljö och aktiviteter för äldre, Studentlitteratur AB Lund
- Wijk Helle (2014) Vårdmiljöns betydelse, Studentlitteratur AB Lund
- Wiklund, G., Melin, S. red. (2013). Bo Bra på Äldre Dar. Kunskap, kreativitet, kvalitet. Stockholm: Svensk Byggtjänst
- Äldreboendedelegationen (2008). Bo bra hela livet. SOU 2008:113. Stockholm: Socialdepartementet.